

PROGRAM
CEZHRANIČNEJ
SPOLUPRÁČE
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

POVEDZTE NÁM O TOM V KNIŽNICI

ZBORNÍK SCENÁROV PODUJATÍ
pre deti a mládež

Tlačový výstup
k Odbornému semináru detských knihovníkov,
konanému dňa 23.3.2011.

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj
zriaďovateľ

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

KNIHOVNA MESTA OSTRAVY

PROGRAM
CEZHRANIČNEJ
SPOLUPRÁČE
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍČ

TRENČIANSKY
SAMOSPRÁVNÝ
K R A J

POVEDZTE NÁM O TOM V KNIŽNICI

ZBORNÍK SCENÁROV PODUJATÍ

pre deti a mládež

Zborník scenárov podujatí

Tlačový výstup k Odbornému semináru detských knihovníkov,
konaného dňa 23.3.2011.

-----Publikácia

vydaná v rámci projektu „Spoločné mosty k informáciám a kultúre“ kód projektu
SK/FMP/01/010

Tento mikroprojekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov fondu mikroprojektov
spravovaného Trenčianskym samosprávnym krajom.

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj
zriaďovateľ

Krajská knižnica v Žiline

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

KNIHOVNA MĚSTA OSTRAVY

Vážení priatelia,

máme pre Vás na úvod otázku. Čo si predstavíte, keď počujete slovné spojenie Spoločné mosty k informáciám a kultúre? Určite je toho veľa, ale nám knihovníkom sa v týchto dňoch vybaví v mysli jeden projekt, ktorý vznikol nedávno a ktorého zásluhou čítate tento zborník. Mostov, ktoré pomáha budovať nie je málo, ale určite v spomínanom projekte prvoplánovým je pomyselný most medzi dvoma susediacimi národmi; je odrazom spoločných kultúrnych koreňov a spoločnej prítomnosti, ktorú slovenský a český národ naďalej spolu budujú v rámci Európskej únie. Preto je tento zborník dvojjazyčný a prepletieta ľúbozvučnú slovenčinu s nádhernou češtinou.

Ďalší pevný most vznikol medzi knižnicami na dvoch stranách jednej hranice. Spolupráca, ktorá začala pôvodne medzi dvoma knižničnými inštitúciami /Krajskou knižnicou v Žiline a Městskou knihovnou v Ostravě/ sa rozvinula na východnej strane na celý Žilinský kraj, čoho dôkazom je aj výber prác v zborníku; každá regionálna knižnica kraja v ňom má svoje zastúpenie. Spojili sa knižnice, spojili sa knihovníci, spojili sa ľudia, a v jednom konkrétnom prípade sa spojili tí, ktorí majú radi deti, majú radi svet kníh a poznania a radi svoju lásku odovzdávajú ďalej. Tým najmenším a najviac prahnúcim po poznaní. No a tým konkrétnym prípadom je odborný seminár detských knihovníkov, ktorý sa konal v Žiline 23.3.2011 a na ktorom prezentovali svoje skúsenosti z práce s deťmi knihovníci z Moravy a Slovenska. Výber ich príspevkov, doplnený o ďalšie skúsenosti knihovníkov je vám k dispozícii a veríme, že Vám pomôže pri organizovaní vašich aktivít s detským čitateľom.

Spoločné mosty k informáciám a kultúre – mosty medzi národmi, mosty medzi knižnicami, mosty medzi knihovníkmi, mosty medzi veľkými a malými, medzi učiacimi a učiacimi sa, medzi našou knižnicou a Vami.

Naš most k Vám držíte v rukách. Ďakujeme.

Mgr. K. Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

OBSAH

Jan Hykel, Petra Kozlová
Povídaní o Pejškovi, Kočičce a rychlovarné truhle.....

Alena Javorková
S Alou do prírody – Ako prababička príroda potrestala líšku Hrdzošku
/zážitkové čítanie/

Marcela Kališová
Pohádka o ušmudlané planete

Lenka Škutová, Daniela Ovádeková
V knižnici straší!

Marta Malchárková
O smutné popelnici

Darina Bajáková, Petronela Gavenčiaková, Helena Pagáčová Rozprávková
plavba

Bronislava Vaculová
Mediální gramotnost

Jana Batizová, Adriana Vlhová, Elena Matisová
Zverinec na siedmom poschodí.....

Petra Sitárová
Jak se delá pohádka

Zuzana Štofková
SCI –FI = Science fiction = vedeckofantastická literatúra = SF
.....

Eva Krčmáriková
Ekológia

Jan Hykel

Petra Kozlová

Povídání o Pejškovi, Kočičce a rychlovarné truhle

/Knihovna Města Ostravy/

Beseda pro děti ve věku 6 – 11 let

Propojování knihovnických lekcí s prožitkovou pedagogikou a metodami řízení volnočasových aktivit dětí se v dnešních časech stává takřka holou nezbytností v pomyslném „boji“ o přízeň dětských čtenářů, potažmo ve snahách vybudovat v nich kladný vztah ke čtení.

Není nikterak objektivní, pokud řeknu, že základem tohoto snažení je vhodný výběr literatury, její atraktivní, přiměřené zpracování a interpretace.

V Oddělení pro děti a mládež Knihovny města Ostravy si knihovnice Petra Kozlová pro tuto činnost vybrala stále živou klasiku Povídaní o pejskovi a kočičce od Josefa Čapka. Zastavme se u této knihy a zkusme se podívat, jakými znaky se vyznačuje a proč je právě tato jednou z nejvhodnějších pro adaptaci na besedy, vzdělávací akce a volnočasové aktivity.

*Komunikace v řetězci autor-text-čtenář je obousměrná a zajišťuje tak aktivní účast dětí na daném vyprávění. Samotný vypravěč (v textu zmiňován jako povídač) je aktivní postavou děje, která radí nebo si naopak neví rady, je poučována, fabuluje, tedy stává se uměleckým subjektem. Autor skvěle zvládá vypravěčskou perspektivu a postupy navozující atmosféru bezprostřednosti. Chvilí jsou v textu připomínky pohádkových formulí, chvíli evokuje dětská nonsensová říkadla, nebo zachycuje běžný hovor dětí. To vše uvozeno stylizovaným výtvarným projevem, který má připomínat ten dětský.*¹

1 URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003, s. 21

Knihy tedy přímo vybízí k dalšímu využití a de facto poskytuje návody, jak se přiblížit dětskému recipientovi a zaujmout jej jeho vlastními komunikačními prostředky. Následný nástin scénáře je určený pro dvě osoby, které představují Pejška a Kočičku, ale v určitých momentech svou roli napůl opouštějí a stávají se oním povídačem a to aniž by byla narušena kontinuita programu. Akce nemůže být prováděna přesně podle textu, nedílnou součástí je totiž dramatická improvizace. Každé publikum se v dané situaci a daném prostředí nachází v různém naladění a je různě interaktivní. Podle toho je nutné buď prohloubit situační komiku, více vstupovat do role povídače a vysvětlovat, co se právě teď děje, nebo naopak prohloubit komunikaci mezi postavami příběhu a diváky, strhat tak všechny hranice mezi realitou v hledišti a fikcí „na pódiu“. Naši Pejsek a Kočička nejsou ryze Čapkovými postavami. Museli jsme je trochu upravit a přenést do moderní doby. Vzdali jsme se zvířecích kostýmů a tradičních kulis pohádky, jež zpravidla užívá divadlo, a udělali z nich dvojici, která si spokojeně žije „na hromádce“ (aniž bychom jakkoliv naznačovali milostný vztah mezi nimi). V určitých situacích se tyto postavy také na krátký moment stávají nositeli typických vlastností přiřčeným mužům nebo ženám (kočička budí dojem hospodyňky, pejsek při spaní chrápe a do domácích prací není moc hrr).

Klasický hrnec, do něž dávali všechny ty dobroty, z nichž měl vzejít dort, nakonec vystřídal předmět také ryze moderní, a to rychlovarná truhla. Program byl zprvu vytvořen jako beseda pro mateřské školy, ale s úspěchem byl předveden také organizaci Čtyřlístek, která se stará o mentálně postižené občany, nebo byl adaptován jako soutěžní odpoledne pro děti předškolního, mladšího školního a staršího školního věku.

V tomto případě jsme soutěž od začátku prezentovali jako divadelní představení se všemi náležitostmi, rozdávali ještě vstupenky, kterým paní u vchodu do čítárny, kde akce probíhala, odtrhávala čísla, a některé děti dokonce přišly i svátečně oděné. Věříme, že tento „syžet“ lze použít i při jiných dalších příležitostech jako formu prezentování současné literatury pro děti a mládež.

Povídání o pejskovi a kočička bylo první knihou adaptovanou podle výše popsaných zásad. Mezi další tituly patří třeba knihy o kamarádech Kvakovi a Žbluňkovi Arnolda Lobela nebo naši oblíbení muminci finské spisovatelky Tove Janssonové.

Povídání o pejskovi, kočičce a rychlovarné truhle

KOČIČKA: Uf, to byl ale vydatný oběd, co, Pejsku?

PEJSEK: To tedy věru byl, Kočičko. Bříško mám snad dvakrát větší než před hodinou. A jsem z toho – celýááá – áááospalý (zívá).

KOČIČKA: Na mě už taky leze taková příjemná dřímota. Pojd', půjdeme si lehnout.

(Ukládají se ke spánku)

PEJSEK: Kočičko, nepřečteme si pohádku?

V závislosti na publiku a aktuální literatuře jsme při prvním představení zvolili knihu Jiřího Kahouna Pro zvědavá ouška, odkud jsme předčítali krátkou pohádku Pejsek pejsek.

(Uložili se ke spánku, pejsek začne strašlivě chrápat)

KOČIČKA: Pejsku. Haló, Pejsku! Muá, ten tak strašně chrápe, copak se takhle dá usnout? Co

s ním mám teď dělat? Nic naplat, budu ho muset vzbudit.

(Následuje řada roztodivných způsobů, jak vzbudit Pejška, dokud jeden z nich nezabere)

PEJSEK: Mrrrr, proč mě budíš? Zííív, vždyť už jsem tak krásně spal!

KOČIČKA: To je hezké, že sis pospal, za to já jsem vůbec nespala! Pořád jsi hrozitánsky chrápal!

PEJSEK: To určitě ne! Já jsem nechrápal, já jsem štekál ze spaní. Pejsci přece nechrápou!

(Kočička se obrátí na děti a ty pejska jednoznačně usvědčí)

PEJSEK: No dobrá, možná to mohlo trochu znít jako takové malé chrápání.
(hudruje si pod fousy)

KOČIČKA: Vidíte ho? On si prostě nedá pokoj!

PEJSEK: Ty, kočičko, já po tom dobrém obědě dostal chuť na něco malého dobrého k zakousnutí.

KOČIČKA: A na copak?

PEJSEK: Na něco sladkého.

KOČIČKA: (mne si zamyšleně bradu) Třeba něco jako dort?

PEJSEK: (mlsně mu svítí oči) To by bylo přesně ono.

KOČIČKA: No jo, jenže v čem to uděláme? Pamatuješ, jak jsme ho dělali posledně? Jediný dobrý hrnec nám to zničilo!

PEJSEK: A co kdybychom použili tu rychlovarnou truhlu, co ji máme od tetičky z Dobřetína k narozeninám?

KOČIČKA: Vidiš – a to je dobrý nápad!

PEJSEK: Kočičko, ale co vlastně patří do takového správného dortu?

Kočička se obrátí na děti, po jednom je obchází a žádá je o jednotlivé ingredience do dortu.

Dítě jí je ještě nějakým řádným pohybem předá (nastrouhá jablíčka, odpočítá měsíčky pomeranče atd.). Nebojte se některé věci do dortu odmítat, jako třeba hřebíky nebo jed na krysy.

Pejsek mezitím všechno poctivě míchá, až to zhoustne, že v tom stojí vařečka. Nakonec na míchání už musí být oba dva a pořádně se do toho opřít, aby míchadlo dostali z jednoho konce truhly na druhý. Jakmile je těsto řádně

promíseno, tak se na truhlu oba posadí. Ale co to, celá truhla náhle začne poskakovat, ať to nadzvedává i oba dva kamarády. Chvilí nechají těsto kynout, bobtnat a bůhvíco ještě a nakonec truhlu otevřou. Kdo však vypoví jejich leknutí, když odklopí víko a vevnitř najdou –

PEJSEK: Nám ten dort zknihovatě!

KOČÍČKA: No vážně, Pejsku! Podívej se na to! Místo dortu tu jsou samé knihy!

Vezmou si kuchyňské rukavice a jmou se vytahovat ještě horké knihy, které byly od počátku nenápadně uloženy na dně truhle a které se nyní mohou prezentovat jako na běžné literární besedě. My jsme pro mateřské školy zvolili většinou knihy, podle nichž se dělal Večerníček nebo jiné pohádkové programy. Proto jsme si prohlédli Křemílka a Vochomůrku, Makovou panenku a motýla Emanuela, Štaflíka a Špagetku, Včelí medvídky, nebo taky Medvídko Pú. Nedílnou součástí takové besedy ovšem musí být i „rozchod“, kdy si všichni podle své vůle prohlédnou knihovnu a knihy, které je zaujmou. Knihovník v tuto chvíli musí být stále v pozoru a ačkoliv již není ani pejskem, ani kočičkou, stále je do určité míry oním povídačem a tak i jeho promluva s dítětem by měla být stále mírně stylizovaná, jako by nebyl dospělým, tím někým z jiného světa, který má na rozdíl od dítěte práva a je všemocný, nýbrž jen pohádkovou postavičkou, která je právě ze světa dětí.

ukázky z besedy
pro centrum Čtyřlístek

ukázka z besedy pro MŠ Výškovice

ukázka z besedy pro MŠ Výškovice

ukázka z adaptace původní besedy do podoby soutěžního odpoledne

Alena Javorková

**S Alou do prírody – Ako prababička príroda potrestala líšku
Hrdzošku / zážitkové čítanie/**

/Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne/

Zážitkové čítanie pre deti od štyroch do desať rokov

Úloha:

- hravou formou predstaviť deťom svet zvieratiek cez rozprávkovú knihu Miroslava Sanigu, Marty Šurinovej až po náučné encyklopédie, s využitím zvukových efektov /nahrávky hlasov lesných zvieratiek na CD/
- vzbudiť u detí záujem o ochranu lesa
- prostredníctvom využitia nezvyčajných rekvizít rozvíjať ich predstavivosť
- predstaviť deťom nezvyčajné povolanie lesníčky - poľovníčky

Počet detí: 15-20

Minutáž: 45 minút / pre deti MŠ 20 minút/

Pomôcky:

odporúčané knihy: Miroslav Saniga – Rozprávky prababičky prírody, Marta Šurinová – Deti v zelenom, náučné encyklopédie o prírode, fotografie zvieratiek, plastelína / modelovanie lesného zvieratka – líšky/, výkresy na kreslenie, pastelky, drobné odmeny /záložky, cukríky/, diplom: Pasovací list pre kolektív, zapojený o aktivity, meč – ak je možné

Rekvizity: maňuška líšky, prípadne veľká nakreslená maketa líšky, makety alebo maňušky zajaka, ježka, salamandry, prípadne použiť tričká s urobenými obrázkami týchto zvieratiek

Farba na tvár /dá sa kúpiť v predajniach s tvorivými pomôckami/, pre knihovníka je potrebný zelený kostým, ak má kamaráta lesníka, môže byť lesnícka uniforma, stačí jej časť: kabát, klobúk, vábničky na lesné zvieratká, lavórik /miska/ na vodu – vytvorenie imaginárnej lesnej studničky, veľký baliaci papier na cestičku ku studničke, 4 obálky s hádankami o zvieratkách, farebné fixky

Zásady: primeranosť, názornosť, postupnosť, nadväznosť, cieľavedomosť

Metódy: slovné – opis, vysvetlenie, rozhovor, rozprávanie
 názorné – ukážka rekvizít, obrázku, fotografie, zvukovej nahrávky
 mravné – pochvala, povzbudenie, sladká odmena, diplom

Metodický postup:

Knihovník si pripraví pomôcky, rekvizity a prostredie. Deti môžu sedieť v polkruhu na koberci, akcia je náročnejšia na priestor, aby sa deti mohli voľne pohybovať pri niektorých činnostiach

/ cesta ku studničke, modelovanie, kreslenie, ma – nipulácia s rekvizitami.../

V rohu miestnosti lavórik

/misku/ naplníme trochu vody – imaginárna lesná studnička, z baliaceho papiera vytvoríme cestičku ku studničke, na tvrdú podložku nanesieme dostatok farby na tvár /deti si v nej budú otláčať svoje nôžky a vytvárať stopy zvieratiek/, pripraví si dostatok utierok na očistenie nôh detí / imitácia trávy/ a na vhodné miesto upevníme papiere na kreslenie.

Text rozprávky Ako liška Hrdzoška... od M. Sanigu si podľa účinkujúcich zvieratiek - 4 pomocníkov z hľadiska rozmnožíme, aby každé zvieraťko malo

svoju časť rozprávky pripravenú samostatne pri predvádzaní minidramatizácie textu.

Realizácia:

V sprievode hlasov lesných zvieratiek, vtákov, šumenia lesa z CD na scénu prichádza bosý lesníčka, bez pušky, stále žmúri, spoza chrbta mu vykúka nemeslo líška Hrdzoška / na ruke maňuška lišky alebo nakreslená maketa /, s deťmi nadviaže kontakt: A kohože tu máme, lesných škriatkov, víly? Nie? Ste zvieratká? Kto ste? ...A viete kto som ja? Deti uhádnu, pýtame sa Naozaj? Vy ma poznáte? /deti opisujú ako vyzerám, čo mám na sebe, čo robím, aké sú moje povinnosti v lese, treba dbať na to, aby deti zbadali, že som bosý a Prečo? spýtať sa na ich názor, prezradiť im aj svoj príbeh:

po ceste k Vám sa mi minul benzín, bežala som hustým lesom do blízkej dedinky po benzín, auto som nezamkla a Čo sa stalo? Spýtať sa ich, čo sa s autom mohlo stať, kým som doniesla benzín?... vypočuť ich a ponúknuť im aj svoj príbeh: Z húštiny vybehol macko, s kufra schmatol moje topánky, moju pušku, okuliare a preto som tu teraz taká utrápená. Deti sa smejú a ja s nimi.

A deti kto sa to nesmeje s nami? Zbadajú líšku. Kto to je? Kde býva? Ako vyzerá? .. lesníčka si vyberie 6 detí, ktoré, rozdelí na 2 skupinky a tieto ju ostatným :

- 3 deti ju opisujú podľa svojich predstáv a vedomostí, pomáhajú si hľadaním v encyklopédiách, nahlas prečítajú krátku ukážku textu, ktorí vypátrali – a zároveň predstavia knihy, z ktorých čerpali informácie
- 3 deti kreslia na papier obrázky líšky

Obidve skupiny lesníčka odmení drobnosťou!

A viete, prečo je aj ona taká smutná? Nie? Tak ja Vám to prezradím: Ujo Saniga /ukážem obrázok autora/ pri svojich potulkách dolinkou Olinkou počúval štebotanie vtáčikov, šumenie lesa, hlas prababičky Prírody a dozvedel sa, prečo je naša líška Hrdzoška taká smutná a plachá.

Kto mi pomôže odhaliť túto záhadu? Som už stará lesníčka, potrebujem 4 pomocníkov, ktorí budú mojimi zvieracími pomocníkmi – a budú mi pomáhať pri tejto úlohe: potrebujem líšku Hrdzošku, zajka Ušiaka, ježka Pichliača, salamandru Vlhkomilku.

Predstavte si deti, že sme na prechádzke lesíkom, pomocníci skackajú po tráve, oddychujú v tráve a **deti a v lesíku sa čo deje? No, predsa šumí, - deti napodobňujú pohyby a šumenie lesa, keď v tom z húštiny na čistinu vkročí lesníčka**

Práca s textom knihy – mimidramatizácia textu / použitie textu rozprávky
pre jednotlivé postavy zvieratiek – liška, ježko, zajko, salamandra/

Lesníčka - rozprávačka

Líška Hrdzoška bola medzi všetkými zvieratkami a vtáčikmi dolinky Olinky známa ako najväčšia chvastúnka. Stále sa pretŕčala na oči všetkým. Pýšila sa svojím hrdzavým kožuchom. Najviac však ukazovala na obdiv svoj huňatý chvostík.

Líška Hrdzoška: / pomocník má na ruke maňušku a krúti jej chvostíkom/
To pozeráš, aký krásny ja mám chvostík – prihovorila sa líška Hrdzoška zajkovi Ušiakovi, veď ty nemáš skoro nijaký chvostík, ale zato veľké ušiská!

Zajko Ušiak:

Ja si nezakladám na tom, ako vyzerám a vôbec mi nevadí, že sa mi posmievaš!

Lesníčka - rozprávačka

Keď sa o chvíľu stretla s ježkom Pichliačikom, aj pred ním sa chvastala:

Líška Hrdzoška:

Ale mi závidíš, aký mám krásny chvostík! Aj ty by si chcel mať taký, čo? Ale ty máš pichliače!

Ježko Pichliačik:

Vôbec ti nič nezavídam moje pichliače ma ochránia aj pred tebou. Teba však tvoj okrasný chvostík nezachráni pred ostrými pazúrami orla.

Lesníčka - rozprávačka

Takto sa líška chvastala a posmievala aj ostatným zvieratkám v dolinke Olinke. Prababičke Prírode sa chválenkárské správanie líšky veľmi znepáčilo, rozhodla sa, že ju potrestá.

Zvieratká ako ju príroda potrestá? Spýtať sa detí... A chcete vedieť čo vymyslela príroda?? Áno, tak ja vám to prezradím! Pokračujeme v scénke:

Lesníčka - rozprávačka V noci líške pekný chvostík načisto vypĺzol. Keď sa líška prebudila, pozrela sa , ako vždy, najskôr na svoj chvostík, aby sa z neho chvastúnsky potešila. Keď však uvidela, že z krásneho huňatého chvosta jej zostal len akýsi vyplznutý kýptik, DIV OD ĽAKU NEOMDLELA!

Líška Hrdzoška:

Čo sa mi to stalo s krásnym chvostíkom? Kdeže sa mi podela krásna srst'och, ako sa len teraz takáto škaredá budem môcť ukázať na oči lesným zvieratkám? Veď sa mi budú všetci smiať!

Lesníčka – rozprávačka

S vyplznutým chvostíkom sa líška neopovážila vystrčiť z húštiny stromov pri studničke. Nepomohlo jej to však. V dolinke Olinke nezostane nikdy nič utajené.

Keď sa ráno deti a vy moje zvieratká zobudíme, čo nás najviac trápi? Deti rozprávajú.... navedieme ich k tomu, či nebývajú smädné! Rozprávačka sa presunie na začiatok cestičky ku studničke:

Pokračuje v čítaní textu::

Prvá, ktorá si všimla podivné správanie sa líšky, bola salamandra Vlhkomilka. Priplazila sa k cestičke a spustila na líšku:

Salamandra Vlhkomilka:

Ty sa tu čo ponevieraš? Doteraz si sa vždy každému ukazovala na oči. Odrazu sa ukrývaš a aj chvostík schovávaš medzi labkami. Čože sa ti stalo?

Líška Hrdzoška:

Čože by sa mi malo stať? Nič sa mi neprihodilo, len dnes nemám chuť nikoho stretnúť.

Salamandra Vlhkomilka:

Ale toto, ty si určite ochorela, ale kde máš chvostík, nevidím ho!

Líška Hrdzoška vyšla s pravdou von:

Neviem, čo sa mi stalo, ale v noci mi vypĺzol, s takýmto chvostíkom – kýptikom sa nemôžem teraz nikomu ukázať na oči.

Lesníčka- rozprávačka:

Keď salamandra uvidela vyplznutý chvost líšky, pustila sa do hlasitého smiechu. Cha-Cha

Líška Hrdzoška:

Neposmievaj sa mi, to nie je do smiechu, že sa nemôžem ukázať nikomu na oči.

Salamandra Vlhkomilka:

To máš za tú svoju pýchu, že si sa každému posmievala, len si spomeň, ako si si z každého robila posmech a chvastala so svojím huňatým chvostíkom. To ťa určite prababička Príroda potrestala, ona neznesie, aby sa jej stvorenia vyvyšovali nad ostatné ratolesti.

Salamandra každému porozprávala o tom, ako prababička Príroda potrestala líšku chvastúнку, táto zvesť sa rozšírila po všetkých kútoch dolinky Olinky, zvieratká si o tom nahlas klebetili a schuti sa na tom aj nasmiali. Od toho dňa sa líška schováva v húštinách, po lesných cestičkách sa prechádza len v noci, stalo sa z nej plaché zvieratko.

Rozprávame sa o pocitoch detí, čo je chvastúnstvo, posmech, radosť, hnev. Deti, aj vy máte takéto vlastnosti?

A kedy deti sa vás líška nemusí báť? ... keď je chorá a poznáte ako sa volá táto choroba... /môžeme zapojiť obecnstvo, dobrovoľník napíše slovo BESNOTA na pripravený papier/ a na čo si vtedy musíme dávať pozor.... ?? Stretli ste už takéto zvieratko?

Rozprávame sa o pocitoch: strach, obava, ...

Lesníčka- rozprávačka:

A čo sa to stalo? Deti, kde je hrdzoška?... deti sa obzerajú , ale po hrdzoške niet ani stopy, z brlôžkov sa pomaly vynárali ostatné zvieratká – myška Hryzka, veverička Hopkačka, vtáčiky, ktoré bývajú zrána, deti aké? Deti hovoria svoje názory/ hladné.../ a deti , zvieratká bývajú aj smädné, nie? Vy ráno nebývate? Deti hovoria svoje pocity... tak viete čo deti? Viete , kde nájdú lesné zvieratká vodu? Vo vodovode? Vo fľaši? Majú tam obchod? NIE? Tak, kde? Navediem ich k tomu, aby zistili, že voda je v studničke. Aká býva v lese voda? Chlórovaná? Minerálka? Čistá? Džúsiky? ... deti rozosmejeme! A viete, čo deti? Pozveme mojich pomocníkov v rozprávke aby sa spoločne napili z našej studničky...deti sa vyzujú , majú bosé nôžky, ktoré si otlacia do farby, po ceste robia svoje stopy, v studničke sa napijú, a keďže sú čistotné, nôžky si v „ handrovej tráve“ očistia. Úsmev na tvári deťom určite vyvolá odmenu vo forme vitamínov, aby neochoreli zo studenej vody v studničke.

Aby ste sa nenudili, trošku vám zahádam. Máte radi hádanky? Lesníčka použije

- obálky s hádankami: / kde sú ukryté stopy líšky, ježka, zajka, srnky/, vyzve dobrovoľníkov, aby skúsili na papier nakresliť ako si predstavujú stopy hádaných zvieratiek.
- využitie zvukov vábničiek

Ruch v lesíku pomaly ustáva, zvieratká sú už aj unavené, lesníčka, vie, že nastal čas

- na hádanie zvukov vábničiek... nenápadne zapíska na nich.. deti spozornejú, Čo to deti, kto to je? Hádajú, koho im zvuky pripomíja...

A deti viete aj vy napodobniť nejaké zvieratko?

Za odmenu, že si mi všetci pomáhali, vás budem v mene prababičky Prírody pasovať za... Viete, čo je to pasovanie? A čím sa robí?... a odmenu si vyberiem jedného odvážlivca, kto to bude?

Pasovanie: odvážlivec pokľakne na jedno koleno a dostáva

Pasovací list o tom, že **ukazovatelia tohto listu kamaráti moji sa dnes zúčastnili na úspešnej poľovačke na líšku Hrdzošku!**

Det'om poďakujeme a rozlúčime sa s nimi.

**sa dnes zúčastnili
na úspešnej poľovačke
na líšku Hrdzošku**

Marcela Kališová

Pohádka o ušmudlané planetě

/Knihovna Města Ostravy/

Pro děti předškolního od 5 – 9 let

Písnička: Z.Svěrák, J.Uhlíř : Když radosti není dosti

Beseda spojená s divadelním představením s ekologicko výchovným zaměřením.

Divadelní představení, které lze upravit i pro jednoho vystupujícího –
vyprávěč a papírové loutky.

Vystupují: Slunce, Země, Saturn, vyprávěč + Měsíc

Pomůcky: Paraván, kulisy, kbelík, hadr, jehla a nit, papírová hlásná trouba,

.....

Měsíc :

Milé děti, teď se vydáme za pohádkou. Budeme cestovat daleko do vesmíru, až ke sluníčku.

Proto si musíme obleknout skafandr.

Měsíc i děti si jako navlékají skafandr.

Nyní si nasadíme helmy. Kdybychom byli kosmonauti poletíme raketou, my jsme v pohádce a tak mávneme rukama a letíme.

Měsíc i děti mávají rukama a jako letí.

Stoupáme vysoko, knihovna už vypadá jako zrnko písku. Teď máváme rychle a pořádně, protože musíme překonat zemskou přitažlivost. Táák a jsme ve nekonečném vesmíru, kde svítí miliardy hvězd některé malé, jiné velké, některé svítí jasným světlem, jiné slabě a dokonce některé jsou už vyhasléA tady máme Sluneční soustavu. Měsíc ukazuje na paraván s kulisami Vy nevíte co to je ?

Pupíkem je ohnivá hvězda Slunce. Žhavá koule něco jako vesmírná pec, která vydává světlo a teplo.

Kolem ní obíhá v osmi kruzích proti směru hodinových ručiček osm planet:

Nejblíže Slunci je Merkur, planeta se železným srdcem.

Na druhé oběžné dráze Venuše, pekelná planeta připomínající tlakový hrnec.

Čtvrtá dráha patří Marsu - planetě pouští a pak čtyři obří planety - obrovské nafukovací balóny

Jupiter, Saturn - se svým prstencem, Uran a Neptun.

Ještě je dráha devátá a to je Pluto (malá ledová planetka), ale ta se již za planetu nepovažuje.

Že jsme vynechali čtvrtou dráhu - máte pravdu.

Ta patří Zemi - nejkrásnější planetě.

(Vchází Země a prochází se jako na módní prohlídce)

Saturn:

Když se na ní díváme z vesmíru je celá modrá s bílými ledovými čepičkami na pólech.

Měsíc jde obíhat kolem Země

Zahalená do vzdušného závoje a pod ním má šaty ušité ze všech různých druhů látek:

Vodní hedvábí, šedý a béžový pevný horský tvíd, písečný a zelený rostlinný samet. Zblízka hýří všemi barvami a vyprávěč začichá áááááááá nádherně

voní. Je jedinečná protože díky vzduchu a vodě je živá a má velkou zemskou přitažlivost.

Kolem Země obíhá její věrný společník a nápadník Měsíc.

Země se mezitím za parvánem převlékne do zašpiněných šatů, začerní si tváře a vezme si potrháný závoj. Měsíc si natře tváře na zeleno

Přichází Sluníčko:

Už tady miliardy let svítím a hřeji a jsem moc spokojený, že jsme stále přesní jako hodinky. Planety obíhají a otáčejí se, tak jak mají, všechno je v naprostém pořádku.

Počkat

Vchází špinavá Země a kolem ní obíhá zelený Měsíc, který vypadá na omdlení.

Za malou chvíli se přidá Saturn

No fuj! Co se to tady děje? Co je to za příšerný zápach, proč si všichni zacpávají nosíky. Propána, co se děje s Měsícem, je poloviční a celý zelený. Je nemocný? Co se to děje? Řekne mi to někdo?

Saturn:

Nerad žaluji, ale nedá se nic dělat.

Podívej se Sluníčko na Zemi, kdysi to bývala nejkrásnější planeta a teď? Obíhá neumytá, ve špinavých šatech a moc smrdí - Až ke mně na šestou dráhu je to cítit a co pak chudáček Měsíc jak by se neztrácel - je mu z toho smradu špatně.

A kdo se má na tu šmudlu koukat. Merkur a Venuše už toho mají taky dost.

Sluníčko, Měsíc, Saturn a diváci:

Tak krásná planeta to byla, teď se celá ušpinila!

Co se stalo? Záhada! Proč je Země špinavá?

Sluníčko se na Zemi mračí

Sluníčko:

Poslyš Země, byla jsi krásná, čistounká a voňavá a teď je z tebe špindíra.

Nestydíš se?

Země:

Kamarádi já za to nemohu! Žije na mně strašná příšera – ČLOVĚK! Když byl ještě hloupý bylo všechno v pořádku. Snědl jen tolik, kolik ulovil, bydlel v prostých chýších, mne a přírody si vážil. Čím chytřejší je - tím víc se chová jako nenasytý čunče. Celou mně zasypal horami smrdutých odpadků.

Šaty mi zašpinil mastnými fleky - říká tomu ropné skvrny.

Do ovzduší vyfukuje jedy - můj vzdušný závoj je celý umouněný a navíc mi v něm udělal obrovitou díru. Ledovcová čepička je skoro pryč a nadělá rámusu, až je mi špatně od zemského jádra.

Ať jej spolkně černá díra!!!

Země se usedavě rozpláče.

Sluníčko, a ostatní planety Zemi utěšují: Promiň Země, je nám to líto.

Sluníčko stále utěšuje Zemi

současně Saturn a Měsíc :

Co se stane až ta strašná příšera člověk Zemi celou zanesle odpadky. Co když se vydá do vesmíru a přistane na mě. Budu stejná šmudla jako Země. Co když svými odpadky zahltí i ostatní planety a hvězdy? (ukazují do publika) Třeba tu, nebo tamtu ... a tám je krásná hvězda. Co když budeme vypadat všichni jako chudinka Země.

Saturn vezme hlásnou troubu a vykřikuje do publika:

Saturn:

Varování všem vesmírným tělesům: Na planetě Zemi žije strašná příšera člověk . Je to nenasytňé čunče. Zaplaví nás odpadky a udělá z nás šmudly, jako z chudinky Země. Zahraňme se !!!

Saturn a Měsíc a diváci :

Strašný osud na nás čeká ...

Pozor, pozor na člověka!

Ten když vletí do vesmíru, roznese tu smrad a špínu.

Pozor na něj přátelé

Raději rychle zdrhneme!

Saturn a Měsíc sundají z kulis další planety a utečou za paraván Země:

A tak všechny planety i hvězdy utekly na opačný konec vesmíru. Ve sluneční soustavě jsem zůstala já- chudinka Země a se mnou věrný kamarád - statečné Sluníčko. Široko, daleko žádná jiná planeta ani hvězdička. Zato opačný konec vesmíru je jedna velká vesmírná dopravní zácpa. Planety, hvězdy a ostatní vesmírná tělesa se tam mačkají. No podívejte se:

Za paravánem Saturn a Měsíc naznačují zácpu

Sluníčko a Země nevěřicně koukají.

Saturn+ Měsíc:

Pozor letím, uхни! Netlač se na mně! Nekecej a popoť! To snad není pravda!

Dávej pozor!

Rozzlobené Sluníčko:

Už mám toho člověka až po všechny paprsky . Jen počkej ...Také uteču.

Přestanu na Zemi svítit a hřát, a jsem zvědav co si pak počneš ty čunče jedno!

Nevrátím se dokud nedáš Zemi do pořádku!

Všechny planety a diváci :

Dej si pozor člověče, když ti Slunce uteče, zaplaví tě temnota, bude konec života ! Kdepak teplo! Věčný chlad bude tě pak sužovat. Bez Sluníčka buď si jistý, nevyraší ani listí. Až budeš mít velký hlad, pozdě budeš litovat. Že ses choval k Zemi zle, trest tě za to nemine!!

Sluníčko ,Měsíc a Saturn: Donesou koš, kbelíček a hadr, jehlu a nit.

Naši milou kamarádku dej nám nazpět do pořádku.

Kbelík, hadřík už se chystá, ať je Země zase čistá.

Uklid' co jsi ušpinil, dokaž že ses polepšil.

Své chyby odčiň tvrdou prací,

Vesmír ti dá druhou šanci!

Sluníčko: Co budeme děti dělat – dáme Zemi do pořádku? Najdou se mezi Vámi stateční dobrovolníci a zbaví ji odpadků, umyjí tváře a zašijí díru ve vzdušném závoji.

Země:

Prosím....., prosím

Vyzvou děti, aby planetu Zemi dali do pořádku - dobrovolníci odepnou Ušmudlané Zemi ze šatů připlé odpadky, umyjí ji začerněné tváře a zašijí díru v závoji. Saturn a Měsíc se vracejí za paraván. Měsíc se odzelení.

Sluníčko pak vyzve ostatní planety, aby se vrátili

Sluníčko :

Haló, kamarádi vraťte se! Člověk se polepšil a dal Zemi do pořádku. Nebojte se.

Saturn a Měsíc vykouknou z paravánu:

Ne nevrátíme – ať Člověk slíbí ,že se polepší.

Sluníčko:

Člověče slibuješ?

Diváci :

Slibujeme!

Saturn a Měsíc se vracejí a připínají ostatní planety na kulisy.

Všichni účinkující: A zazvonil zvonec a pohádky je konec?

Měsíc:

Pohádka skončila je čas na návrat. Naposledy se proletíme a teď ruce dáme k tělu a padáme domů.

Sundáme si helmy a svlékneme skafandry.

Asi je dobře, že do vesmíru si bereme skafandry a hlavně helmy. Kdo ví jestli už nám naše Země do vesmíru nepáchne.

Písnička: Z.Svěrák,J.Uhlíř :Na vzduchu

Když radosti není dosti,

raduju se z maličností.

Představím si třeba kdyby

lidí žili jako ryby.

To je dobře náhodou,

že nežijem pod vodou.

Na vzduchu, na vzduchu,

můžem zpívat ejchuchu.

Zpívati si pod vodou,

nejde ani náhodou.
Z hlubiny, z hlubiny,
vyšly by jen bubliny.

To je dobře náhodou,
že nežijem pod vodou.
Na vzduchu, na vzduchu,
můžem zpívat ejchuchu.
Zpívati si pod vodou,
nejde ani náhodou.
Z hlubiny, z hlubiny,
vyšly by jen bubliny.

Jen si představ milá babi,
že jsme dejme tomu krabi.
Nebyla bys mou babičkou,
byla bys mořskou krabičkou.
Buďme rádi Bohouši,
že žijeme na souši.
Na zemi, na zemi,
ušmudlané sazemi.
Vžij se rybě do kůže,
třeba ti to pomůže.
I když jsi na suchu,
hlavně že jsi na vzduchu.

Buďme rádi Bohouši,
že žijeme na souši.
Na zemi, na zemi,
ušmudlané sazemi.
Vžij se rybě do kůže,
třeba ti to pomůže.
I když jsi na suchu,
hlavně že jsi na vzduchu.

Na konci připomeneme dětem, že Země je nejkrásnější místo ve vesmíru a
člověk by si ji měl vážit, chránit ji a radovat se, že můžeme dýchat, ohřívat se
na sluníčku a zpívat si.

Představení na Hlavní tříd v Ostravě – Porubě na Dni Země

Lenka Škutová

Daniela Ovádeková

V knižnici straší!

/Turčianska knižnica, Martin/

Podujatie pre deti 2. – 3. ročníka ZŠ

Odpradávná bol koniec jesene a začiatok zimy, keď sa noci výrazne predlžovali na úkor denného svetla, považovaný za čas v ktorom nadobúda prevahu zlo nad dobrom. V tomto čase ožívali strašidlá, strigy a usilovali sa vniknúť medzi ľudí. Len čo sa zotmie, všade začne ožívať iný nepoznaný svet zahalený tajomstvom. Temnota noci aj príbehy o strašidlách nemusia vyvolávať len husiu kožu, ale môžu sa zmeniť na neobyčajný zážitok. Sychravé, hmlou a strašidlami zahalené jesenné dni sú na to ako stvorené. V tejto ponurej atmosfére chceme nájsť to len to najlepšie a ukázať deťom, že

každú časť v roku môžu premeniť na zábavu. Podujatie „V knižnici straší“ má nielen zábavný charakter, ale taktiež je poprepletaný mnohými náučnými rovinami. Popri hre sa deti učia novým vedomostiam a poznatkom na tému strach. Neexistuje lepšia zbraň proti nepriateľovi ako spoznanie ho. V rámci podujatia otvorene hovoríme s deťmi o ich strachoch a naučíme ich ako proti nim bojovať. V poslednej fáze podnietime detskú tvorivosť prostredníctvom tvorivých dielní, pri ktorých môžu ukázať svoju šikovnosť a zručnosť. Podujatie je určené pre vekovú kategóriu 2-3 ročník ZŠ. V prípade, že pracujeme s 1. ročníkom ZŠ, prispôsobíme im plnenie jednotlivých úloh (namiesto tajničky môžeme použiť krátku pohybovú hru).

Dej:

Deti čaká knižnica naplnená strašidelnou atmosférou, zo stropu visia rôzne druhy duchov, čiernych mačiek, netopierov, výrov atď. Celým oddelením znie potichu hudba pripomínajúca kvílenie vetra a škrekot bosoriek.

Po vstupe na oddelenie privíta deti čarovná VILA Fantázia. Po odložení si osobných vecí je pripravené „nechutné“ pohostenie. Deti dostanú na uvítanie prípitok v podobe žabieho slizu, ktorý bol vyrobený z čerstvo vytlačených žabiek. Možnosť pohostenia je nasledovná: predjedlo: upírie zuby (stoličky, hryzáky...), hlavné jedlo: múčne červy, žabie stehienka, dezert: dážďovky sladké, dážďovky slané. Pani učiteľky sú prinútené okoštovať „mňamky“ tiež.

„desivé občerstvenie“

Deti sa v daný deň zmenia na strašidlá a všelijaké potvory tým, že si vyžrebujú priliehavú prezývku z čarovného kufrika. Ktoré dieťa si vyžrebuje prázdny papierik, vymyslí si vlastnú.

Víla Fantázia uvedie deti do nasledujúceho priebehu podujatia. Rozpovie im, že v zadnej miestnosti knižnice ich čaká *Duch Knihobuch*, ktorý je veľmi nešťastný. Ich úlohou je zistiť prečo a pomôcť mu v jeho trápení.

Deti prejdú oddelením do miestnosti, kde na nich netrpezlivo *Duch Knihobuch* čaká. Miestnosť je vyzdobená strašidelnými postavičkami vysiacimi zo stropu, zatemnenými oknami, sviečkami, jemným dymom zo zápaliek a pavúkom Križiakom.

Mnohé z detí sa zľaknú prvotných reakcií Ducha (víta ich hukotom) predsa len každý deň ducha nestretnete.

Deti sa usadia na koberec, na vankúše. Duch začína rozprávať svoj príbeh. „Vitajte deti, volám sa Duch Knihobuch. Kto uhádne prečo sa takto volám?“ Deti hádajú. (Odpoveď: keď straším, búcham knihami). „Sem do tejto knižnice ma uväznili jedná zlá čarodejnica pred 8765 rokmi. Tá bola kedysi taká zlá, že sa jej ľudia báli aj meno vymyslieť. Aké meno by ste jej deti vymysleli vy?“ Vymýšľame originálne meno pre zlú čarodejnicu. „Ale aj vy ste na začiatku dostali strašidelné prezývky, nože sa mi predstavte, keďže ja som vám už prezradil svoje meno“. Deti postupne hovoria vylosované prezývky z čarodejného klobúka. Duch pokračuje: „No a odvtedy tu straším. Niežeby som knihy nemal rád, ale už by som sa rád nadýchal aj čerstvého vzduchu a postrašil aj iné deti ako tie, ktoré chodia do knižnice. Tak čo deti, pomôžete mi dnes sa dostať von? Vyslobodiť ma? Aby ste mi pomohli, musíme splniť určité kroky k môjmu oslobodeniu. Môžeme teda začať?“

Deti postupne plnia jednotlivé úlohy, ktoré ducha vyslobodia.

Prvá úloha – Duch hovorí: „Teraz vám prečítam jeden príbeh. Vašou úlohou je veľmi dobre sa sústrediť, aby to bolo účinné.“ Čítanie z knihy Veľká kniha strachu: Zánik rodu Usherovcov. V miestnosti je prítmие, Duch si svieti na čítanie lampášom.

Druhá úloha – deti sa rozdelia do skupín s približným počtom. Knihobuch a Fantázia rozdeľujú deťom podložky, fixky a tajničky. Úlohou detí je vyriešiť tajničku a zistiť, ktorá postava sa tam ukrýva. V prípade menších detí, pomáha Fantázia s tajničkou. Ktorá skupina vylúšti prvá, zdvihne ruku hore ako znamenie. Ich úlohou je povedať čo najviac o tejto postave. Knihobuch priblíži

túto osobu deťom, ktoré je nepoznajú. Knihobuch rozpráva príbeh o Frankensteinovi, koluje jeho obrázok.

„Vila Fantázia prisvecuje deťom riešiacim tajničku“

Knihobuch: „Detičky, keďže ja už mám tých 8765 rokov, pamätám si na časy, kedy sa začínali filmovať prvé horory. Také sa v televízii vidia už len málokedy. Chceli by ste ich vidieť?“. Pustí sa ukážka na DVD, zostrih hororových filmov 30tych rokov 20. storočia.

Tretia úloha – úlohou detí bude napočítať čo najviac strašidelných tvorov z ukážky a vymenovať ich.

Štvrtá úloha – deti si ľahnú na chrbát, zavrú oči. Každý z nich bude mať za úlohu predstaviť si, že je v tmavom lese a bude vydávať zvuk, o ktorom si myslí, že do takého hrôzostrašného lesa patrí. Najprv slabo, potom pridávame na hlase.

Piata úloha – čítanie ďalšieho príbehu z knihy Veľká kniha strachu: Vyvrheľ.

Šiesta úloha – cieľom tejto úlohy je rozprávať sa s deťmi o strachu. Čoho sa najviac boja, či sú to veci hmotné, živé (pavúky, hady, psy...), nehmotné (tma, výška, zlá známka...). Čo robia, keď majú strach. Fantázia porozpráva deťom o tom, čo je to strach, o tom, že strach je prirodzená súčasť ľudského života, o tom čo je to fobia. Aké fobie poznáme, preberieme príslovia a porekadlá o strachu. Tiež o tom, čoho sa boja dospelí.

„Strach – nás priťahuje, fascinuje, ohromuje ale aj ochromuje. Boja sa dospelí, aj deti. Strach, ktorý nás ochromuje a znepríjemňuje nám život je zlý, treba sa ho zbaviť. Väčšinou sa to dá. Niekedy z toho človek vyrastie, inokedy to trvá dlhšie. A občas sa zo strachu treba liečiť. Strach je jednou z najsilnejších ľudských emócií. Máme v sebe veľa strachov, ktoré sme získali od našich predkov – strach z ohňa, vody, z blesku, tmy. Niekedy je užitočné báť sa – sme opatrní. Napr. Keby sme sa nebáli ohňa, popálili by sme sa.“

Deti sa pýtame, či poznajú nejaké fobie. Pomôžeme im vymenovať:

Agorafóbia: strach z verejného vystúpenia,
Klaustrofóbia: strach z uzavretých priestorov,
Zoofóbia: strach zo zvierat, atď.

„Tento zoznam by bol ešte veľmi dlhý. Vidíte, že strach je vážna vec. Preto by ste sa nemali hanbiť alebo sa báť posmechu, a mali by ste sa zdôveriť o svojom strachu niekomu, komu veríte.

Ujo spisovateľ Daniel Hevier vymyslel ešte aj takého fóbie:

Stomatofóbia: strach zo školskej zubárky,

Ypsilonfóbia: strach z diktátu,

Hafifóbia: strach zo psov,

Kefkofóbia: strach umývať si zuby.“

Duch Knihobuch a víla Fantázia nezabudnú ani na slovenské strašidlá. Nielen v televízii môžu deti vidieť strašidlá a duchov, pripomenieme im, že aj Slovensko malo svojich bubákov.

Víla Fantázia: „Deti viete, že aj na Slovensku je veľa miest, kde strašilo alebo ešte aj straší? Sú to rôzne domy, hrady, zámky, zrúcaniny. Teraz vám porozprávam o niektorých z nášho najbližšieho okolia (Blatnický hrad, Vrícko Dutá skala, Kremnica).

Siedma úloha: Duch Knihobuch: „Decká viete, že na svete je neuveriteľné množstvo kadejakých strašidelných tvorov, príšer, duchov?

Skúsme teraz spolu zistiť, či poznáte aspoň niektoré z nich. Kto bude vedieť vysvetliť, aké to je strašidlo sa prihlási.“

Deťom sa približujú pojmy záhadných tvorov.

Divožienky

Obri

Mora

Permoník

Škriatok

Troll

Víla

Vlkodlak

Vodník

Čierna pani...atď.

Zbavme sa strachu!

Keďže sa chceme vedieť aj proti strachu brániť, nielen o ňom rozprávať, môžeme naučiť deti básničku proti strachu, alebo vyrobiť zvláštnu krabičku Bubozmiz.

Básnička proti strachu je napísaná na malých papierových ručičkách, ktoré dostane každé dieťa. V prípade strachu stačí básničku odrecitovať a výsledok je zaručený!

Daniel Hevier z knihy Strašidelník:

Strach zavri do dlane,
nech tam už zostane.

Bude tam uvidíš,
maličký ako myš.

Dobre ho postískaj,
vypeští očiská.

A keď ho napokon
vypustiš z dlane von,
tvoj malý veľký strach,
ako smrad zmizne v tmách.

Druhá alternatíva **Bubozmiz**:

Zostrojíme si ho ako obranu proti strachu. Recept na Bubozmiz: Do krabičky od zápalek dáme tri guľičky čierneho korania, štipku soli, zicherku, farebný gombík, pierko. Škatuľku zatvoríme a dobre zatrepeme. A potom nasleduje do najdôležitejšie. Tejto zázračnej zmiešanine vdýchneme odstrašujúcu moc. Krabičku pootvoríme a zašepkáme do nej zaklínadlo:

Ty korenie páľ,
a ty pierko poštekli.
Ktože by sa bál,
keď strašidlá utiekli.

V závere podujatia Duch Knihobuch zvolá všetky deti k sebe a zhodnotí:

„Milé deti, vďaka vašej veľkej chuti ma oslobodiť sa vám to skutočne podarilo. Všetky úlohy ste zvládli skvele a ja sa teraz konečne cítim slobodný. Chcem sa vám čo najvrúcnejšie poďakovať a keďže som duch, urobím to ako sa na ducha patrí – Bu bu bu!

Na záver si zatlieskame k zvládnutiu úloh.“ Potlesk.

Na koniec si spravíme malé tvorivé dielne, týkajúce sa danej témy. Deti sa rozdelia do skupiniek, jedna má za úlohu vymodelovať z plastelíny to, čoho sa najviac bojí (hady, pavúky...). Figúrku môže nechať v knižnici na výstavke, alebo ak sa chce svojho strachu zbaviť na mieste, môže ju dlaňou rozplesnúť a tým sa strachu symbolicky zbaviť.

Druhá skupina detí vytvára Plachtu strachu. Na obyčajnú bielu plachtu deti maľujú farbami svoje strachy. Plachta sa potom vyvesí.

„výroba Plachty strachu“
„výroba detských strachov z plastelíny, hliny“

Marta Malchárková

O smutné popelnici

/Knihovna Města Ostravy/

Beseda pro děti MŠ a žáky 1. tříd ZŠ

Beseda s ekologickou tematikou je zaměřena na v současnosti velmi aktuální téma - třídění odpadu. Je určena pro děti MŠ a žáky 1. tříd ZŠ. Děti se nenásilnou formou seznámí s druhy odpadu a jejich tříděním.

Pořadem nás provází myška, která pomáhá zachránit přeplněnou popelnici. Pomocí poradců z řad zvířátek, prochází městem, lesem a najde tak pro smutnou popelnici nové kamarádky - modrou, žlutou a zelenou popelnici.

Při besedě jsou děti do děje aktivně zapojovány, pomáhají myšce a smutné popelnici přímo na místě třídít odpad.

Ke spolupráci jsme oslovili ostravské OZO (odvoz a zpracování odpadu), které nás podpořilo drobnými dárky pro děti, plastovou popelnici a pracovním oblečením popeláře. Zástupci firmy se také přišli osobně podívat na jedno z představení.

Scénář:

O smutné popelnici

Vypravěč (Popelář): Ahoj Děti! Jéééé... to jsem rád, že vás vidím. Máte rádi divadlo? Tak to je moc dobře, protože dnes vám tady zahrajeme pohádku. A o čem bude? O smutné popelnici.

Ale nejdřív dovolu, abych se představil. Jsem popelář Pepa a jezdím s velkým popelářským autem. Mám svou práci moc rád, protože pomáháme lidem. Jezdíme po městě a odvážíme odpadky. Na našem autě máme nápis OZO a víte co to znamená ? O jako odvoz a Z jako zpracovávání O odpadu.

Tak dost povídání už mě znáte a jak to vlastně všechno začalo?

Nejdřív tady všude byla obrovská louka, a protože lidé neměli kde bydlet, museli tady postavit páni stavitelé dům. A tam, kde bydlí lidé musí být i hřiště pro děti, obchody a samozřejmě místo, kde se budou odnášet odpadky. Nemůžeme je házet po zemi, to by se té naší matičce Zemi opravdu nelíbilo, byla by brzy špinavá. Proto jsme přivezli i popelnici. Jenže....lidí přibývalo a jeden dům nestačil a tak byl postaven další a další, ale na novou popelnici se úplně zapomělo. A tak to vlastně všechno začalo.

Myška: Ahoj děti, já jsem myška a jmenuji se Amálka. Víte, my myši, máme moc rády smetiště, protože tam vždycky najdeme něco dobrého na zoubek. To by jste se divily. Lidi si mnohdy neváží jídla a co všechno vyhodí... Takový rohlíček, jablíčko mňamky....a někdy... a to je pak posvícení, dokonce i kus sýru. Hmmmmmm.....takový ementálek! To je pak paráda!Mňam.....

Jenže... teď mám tak obrovský hlad, že mi břicho zpívá kručivou písničku. Budu se muset poohlédnout a najít si něco k snědku.

Jé, hele tady je krásná popelnice. Ale ten nepořádek, tady určitě něco objevím a neboj, bříško, (*pohladí si ho*) za chvíli tě zaplním.

Popelnice: Achich jo, já už nemůžu, já ty odpadky všechny neunesu. Byla jsem tak krásná popelnice, zářila jsem novotou, kolečka mi jezdila jako o závod. Ale teďJsem tady úplně sama a všichni házejí odpadky jen do mě a já už mám plné bříško, moje kolečka už víc neunesou. Už víc neudržím. Bojím se, že mi kolečka prasknou a já spadnu a celá se vysypu. Bée, bée, kdo mi pomůže? Než se stane neštěstí....

Myška: Kdo to tady pláče? Slyšely jste to, děti? To ta popelnice? Chudáčku máš pravdu, jsi úplně přeplněná....Co budeme dělat? Musíme ti pomoci....

Popelnice: Myslíš myško, že bys mi mohla pomoci? Opravdu to zkusíš?

Myška: Zkusím, sama sice nevím jak, ale mám spoustu kamarádů a tak se zajdu zeptat. Neboj, popelničko, všechno dobře dopadne. Zatím se snaž vydržet a já až najdu řešení se co nejdříve vrátím a společně to zvládneme. Tak já jdu...

Kos: Píp... konečně je tady jaro a já si mohu najít nějakou krásnou žížalku k snědku. Táhle nějakou vidím...

Myška: Ahoj kose, kamaráde, tebe hledám!!

Kos: Mě?A proč?

Myška: Chtěla jsem se tě na něco zeptat, víš. Mám novou kamarádku a ta potřebuje pomoci. Je to popelnice a je moc nešťastná, protože je na celé sídliště sama a už je úplně přeplněná, bojí se, že se stane neštěstí a ona se převrátí a vysype. No a ty jsi takový krásný ptáček, lítáš po městě a všechno vidíš. Tak mě napadlo, jestli bys nám nemohl poradit, jak tuto situaci vyřešit. Co máme udělat?

Kos: Díky, za pochvalu. Jen, nevím, myško, nevím, zda ti budu umět poradit. Lítám sice nad městem, ale nikdy jsem ještě přeplněné popelnici nepomáhal. Tak co s tím.....????

Jo už to mám, pošlu tě za nejmoudřejším ptákem z naší ptačí říše. Víš za kým, kdo je ten nejmoudřejší...No přece sova,..ta jistě bude vědět jak ti poradit...Má přece plnou hlavu moudrých myšlenek. Jenže budeš za ní muset do lesa. Tam tím směrem...vidíš,tam je les....

Myška: Děkuji ti, Kosíku. Vidím les, zaběhnu tam a sovu vyhledám. Sbohem kosíku.

Jééé, tady v lese je krásně. Travička zelená, stromy a ten klid.....Ale, kde najdu paví Sovu? Nemám moc času, moje kamarádka popelnice na mě čeká. Zkusím na ni zavolat. Paní Sovo, halóóó, jste tady...Paní Sovo !!!!!

Sova:Húú, kdo to tady v lese huláká a kdo se mě to opovažuje budit z mého spánku.....že se rozzlobím...húúúúúú

Myška: Nezlobte se p. Sovo, to jsem já myška Amálka. Nechtěla jsem Vás vzbudit, ale potřebuji nutně Vaši pomoc je to totiž otázka života a smrti.

Sova: *zívá* Tak to je jiná...pokud je to takhle nezlobím se. Co se děje?

Myška: Paní Sovo, mám kamarádku popelnici, která bydlí na sídlišti ve městě a ta potřebuje vaši pomoc.

Sova: Popelnice???A moji pomoc, to se mi nějak nezdá????? Húúúúúú.Ty si, ze mě děláš legraci,ne...

Myška: Nedělám paní Sovo. To bych si vůbec nedovolila. Ona ta moje kamarádka je velmi nešťastná. Jak jsem říkala bydlí na jednom sídlišti a všichni lidé do ní házejí odpadky. A ona je na ty všechny odpadky sama vypadá to, že jestli to takhle půjde dál, nezvládne to a vysype se. Víte jaká by to byla pohroma. Tolik nepořádku....A tak jsem ji slíbila, že se zeptám kamarádů a určitě něco vymyslíme. Víc hlav, víc rozumu....Ptala jsem se kamaráda kosa a ten mě poslal za Vámi, že jste nejmoudřejší z celé ptačí říše a že nám jistě pomůžete. Tak co myslíte, paní Sovo ??? Napadlo Vás něco?

Sova: No, tak je opravdu svízelná situace, chudák popelnice. Jenže myško, já bydlím v lese a tady žádné popelnice nemáme. Tady si totiž všichni správní návštěvníci své odpadky z lesa odnesou, aby zůstal les čistý.....Ale víš co, mám přece jen jeden moc dobrý nápad. Mám ve městě jednoho moc šikovného kamaráda. Pejska Alíka. Bydlí se svým páníčkem také na sídlišti v domě číslo 5 a každý den spolu chodí na procházky. Pošlu tě za ním. A byl by v tom čert, aby ti Alík nepomohl. Vidíš ten první dům tam bydlí. Řekni mu, že tě za ním posílám já a moc ho ode mě pozdravuj.

Myška: Děkuji Vám paní Sovo, jste moc hodná..Tak já běžím, ať moje popelnice moc dlouho nečeká.Sbohem paní Sovo.

Uf, tak jsem zpátky ve městě. Ted' musím najít dům číslo...jak to ta paní Sova říkala....dům číslo...už to mám 5. Tak tady je 3 a tady, ano, hurá už to mám. Jé a kdo to právě vychází ven na procházku? Že by to byl Alík? Zkusím na něj zavolat....Alíku? Pejsku Alíku?

Pes: Haf, haf co to slyším jako by mě někdo volal.....

Myška:Ano, volám tě, jsem myška Amálka a posílá mě za tebou paní Sova z lesa...

Pes: Paní Sova, ano má věrná kamarádka, už jsem ji dlouho neviděl....-haf,haf....co potřebuješ myško....,?

Myška: Alíku, potřebuji pomoc pro moji kamarádku popelnici, která bydlí na sídlišti vedle a je moc smutná...

Pes: A proč je tvá kamarádka smutná? Co se ji stalo? Haf,haf...

Myška: Je totiž přeplněná a už dlouho to nevydrží a brzo se vysype....Je na celém sídlišti na všechny odpadky úplně sama....

Pes:Cože, sama na celé sídliště, tak to je hrůza. Jasně, že ti myško poradím. Chodíme s mým páníčkem na procházky a nikdy jsem neviděl stát, u nás, na

sídlíšti jen jednu popelnici. Vždycky jich tam bylo několik. Počkej..viděl jsem tam...Jednu zelenou, žlutou a modrou. Jsou to kamarádky a o odpad se podělí. Žlutá sbírá plasty. Modrá papír a Zelená sklo. Žádná na to není sama. Myško, jestli budeš chtít své kamarádce pomoci, budeš ji muset ty kamarádky přivést. Haf,haf.. Jinak se opravdu stane neštěstí...Na nic nečekej, tam je vozík támhle jsou barevné popelnice a rychle je za kamarádkou zavez. Viš tyhle už nikdo nepotřebuje, minulý týden nám přivezli nové. A tvé kamarádce určitě pomohou.

Myška: Alíku, děkuji, ty jsi úplně ten nejchytřejší pes na světě. Hned ty popelnice naložím a rychle pospíchám za popelnicí.....Jsi náš zachránce děkuji.....

Honem do práce, nemám čas, má kamarádka mě potřebuje. Takže tady mám voziček a teď, hej rup , naložím modrou popelnici. Ty modrá popelnice sbíráš jaký odpad?

Modrá popelnice:

Já jsem modrá popelnice,
hodně velká pomocnice
Papírek já ráda mám,
hned se po něm usmívám.

Myška: Dobře milá modrá popelnice, zavezu tě za moji kamarádkou, potřebuje tvoji pomoc.

Veze popelnici Haló smutná popelnice, moje kamarádko, už jsem zpátky a mám pro tebe překvapení.

Smutná popelnice: Kdo mě to volá. Že by se vrátila moje myška.Myško, jsi to ty, já už se bála, že jsi na mě zapomněla.....Co to vezeš?

Myška: Vezu ti pomocnici, moje milá, prošla jsem dlouhou cestu, ptala jsem se kosa, sovy a teprve pejsek Alík mi poradil. Tady máš kamarádku-jmenuje se Modrá popelnice – bude ti pomáhat. Hází se do ní papírový odpad. Tak *postaví popelnici na zem* už je vás víc o odpad se rozdělíte. Hned se ti uleví.... a za chvíli ti přivezu ještě další kamarádku.

Myška jede zpátky....

Tak zelená popelnice nasedat, čeká na tebe moje kamarádka. Ale ještě mi pověz jaký odpad se hází do tebe?

Zelená popelnice:

Lidé do mě hází sklo,
nejsem žádné nemehlo.
Barvu jako tráva mám,
pěkně se vám zelenám.

Myška: Dobře, tak si drž klobouk jedeme. Halóó, vezu vám další popelnici-pomocnici. Už na to budete tří. Hned to bude lepší.

Tak tohle je zelená popelnice na sklo. A ještě chvilinku a dovezu pomocnici poslední. Hned jsem zpátky....

Neboj žlutá popelnice už si pro tebe jedu, hned tě naložím a tradá za ostatníma. Ale ještě mi prosím tě prozrad', jaký odpad sbíráš Ty?

Žlutá popelnice:

Láhve z plastu tedy PET

a obaly jakbysmet.

Od tatranek, od bonbonů,

Od jogurtů, od kartónů.

Igelity, igelitky

nedělejte si servítky.

Začněte s tím klidně hned,

chci mít břicho plné teď.

Myška: Dobře dobře, žlutá popelnice, nespěchej tak, zavezu teď za ostatními a uvidíš, že to nebude tak dlouho trvat a za chvíli bude tvé břicho plné. Tak šup na vozík a jedeme.

Tak vám vezu poslední a už jste kompletní...Jenže tady je takový nepořádek...Co s tím uděláme, takhle se tady těm novým popelnicím nebude vůbec líbit.

Děti, co myslíte, mohly by jste mi pomoci. Popelnice nemají ručičky a tak ty poházené odpadky neposbírají... Kdo mi pomůže? Dobře jste moc hodné. Ten, kdo bude pomáhat, dostane čelenku a pořádně se podívejte jakou má vaše popelnička barvu, aby jsme to nepopletly a správně roztřídily odpadky ze země.

Když bychom to daly špatně, ty nové popelnice by byly smutné a mohlo by je bolet břicho. Tak jdeme na to....Jak je to správně? Modrá.....zelená.....žlutá

Hotovo, děkuji, tak teď to tady máme krásně uklizené...Co ty na to moje kamarádko, už nejsi smutná? Jak se ti to líbí? Jsi spokojená?

Smutná popelnice: Myško, děkuji, už nejsem vůbec smutná, ale moc šťastná popelnice. Podívej už nejsem přeplněná a ještě jsem získala kamarádky, už mi tady nebude smutno. Děkuji, zachránila jsi mě. Jak já se ti odvděčím? Aha už to mám, budu ti schovávat pamlsky.Vím, jak miluješ sýr. Až poběžíš kolem, nezapomeň se za mnou zastavit. Nikdy na tebe nezapomenu.

Myška: Nemáš zač.Jasně, že se za tebou brzy zastavím. Tak brzy na shledanou.....:-)

A to je konecJupííí

Darina Bajáková

Petronela Gavenčiaková

Helena Pagáčová

Rozprávková plavba

/Kysucká knižnica v Čadci/

Zážitkové čítanie a tvorivé dielne pre žiakov 2.-3.ročníka

Scenár zážitkového čítania a tvorivej dielne podľa kníh Jána Navrátila:
Námorník Kapko Dierka a Námorník na suchu.

Doba trvania: 45 min.

Cieľ:

Zábavnou interaktívnou formou priblížiť literárny text, simuláciou prostredia príbehov sprostredkovať deťom pocit zábavnej plavby s hrdinami rozprávkových kníh. Vzbudiť záujem detí o čítanie, získavanie nových vedomostí a poznatkov. Hudobnými ukážkami, spevom a hrami prehľbovať emocionálne prežívanie, tvorivou dielňou rozvíjať zručnosti a fantáziu detí.

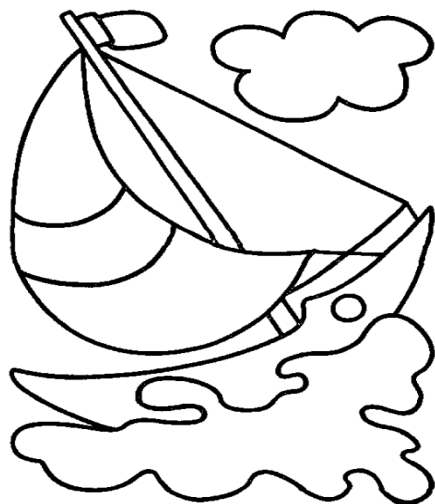
Pomôcky:

Knihy Jána Navrátila, Fotografia autora, knihy o lodiach, CD - Zlatá brána (piesne Námorník na suchu, My sme smelí námorníci), DVD – Bambul'kiné dobrodružstvá – časť Výlet, kancelársky papier, pastelky, obrázky dopravných prostriedkov, detský nafukovací bazén, plávacie koleso, plastová fľaša, soľ, špagát, preukaz námorníka, lodný lístok.

Lodný lístok, preukaz námorníka a ukážku papierovej skladačky loďky si pripravíme vopred.

Vzor Lodného lístka:

LODŇÝ LÍSTOK

SEDADLO ČÍSLO : 12

Po ukončení plavby vymalovat!

Vzor Preukazu lodného námorníka:

Kysucké rozprávkové kráľovstvo
udeľuje

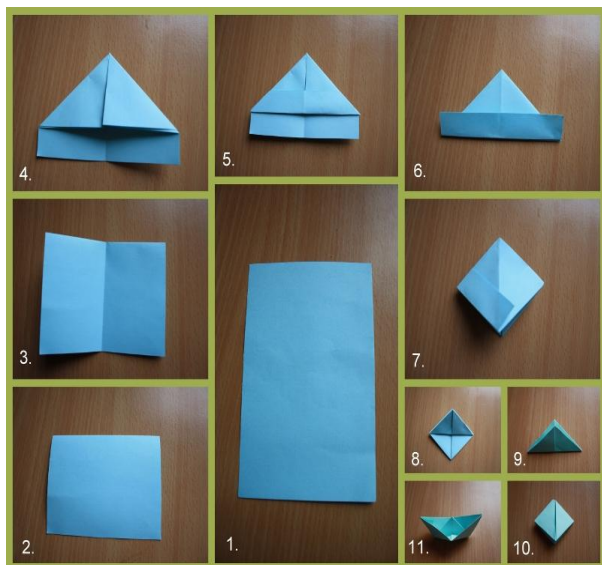

Preukaz lodného námorníka

.....

V Čadci dňa:.....

Návod na skladanie papierovej lodičky:

Ukážka lodnej slučky – používa sa na priväzovanie lodí (kotiev).
Viaže sa samostatne a na kôl sa nahadzuje.

Úvod:

1. Privítame deti v knižnici.

Pozveme ich na rozprávkovú plavbu a každému odovzdáme pripravený lodný lístok .

2. Otázky deťom: Máte lodný lístok, kam by ste chceli cestovať? Aké spôsoby dopravy poznáme? (Doplníme obrázkami dopravných prostriedkov) Aká doprava sa používa v našom meste, kraji? V ktorom meste na Slovensku môžeme použiť lodný lístok na plavbu k moru? Aký je rozdiel medzi morom a riekou.

3. Ochutnávka vody – malé more. Vysvetlíme deťom aká je slaná a sladká voda, dáme im ju ochutnať. Napustíme detský bazén vodou, ktorú osolíme – malé more.

4. Predstavenie autora:

Deti predstavte si, že svoje detstvo prežívate na lodi. Je to pre vás nepredstaviteľné? Ale jeden chlapec naozaj svoje detstvo prežil na lodi. Z tohto chlapca sa stal spisovateľ a volá sa Ján Navrátil. (Ukážeme fotografiu autora). Narodil sa síce na súši – v meste Sereď, ale jeho detstvo bolo úzko spojené s vodou a loďami. Bolo naozaj zvláštne a dobrodružné. Aj keď na plavbách so svojim otcom nemal žiadnych detských kamarátov, priatelil sa s dospelými námorníkmi a kapitánmi lodí. Na lodi neboli knižky, a preto mu jeho otec pri kormidle rozprával príbehy, ktoré si sám vymýšľal. Loď jeho otca sa plavila po najväčšej rieke Slovenska – Dunaji, ktorý nás spája s Čiernym morom. Malý Janko teda už v útlom detstve spoznal more a život námorníkov. Keď začal chodiť do školy, bolo preňho ťažké zvyknúť si na život na súši, na detské hry a priateľstvá. Smútil za morom a loďami a často utekal k Váhu, ktorý tečie do Dunaja a spája ho napokon s morom. Aj v dospelosti sa spisovateľ Ján Navrátil túla okolo Váhu a spomína na detstvo. Má rád, keď mu natečie do topánok aj do pera, ktorým píše svoje mokré príbehy a knižky. Veď mnohým z nich žblnká voda už v názve a sú plné príbehov o námorníkoch, lodiach, vílach, žubrienkach a vodníkoch.

5. Rozprávková plavba:

Deti, poďme sa aj my plaviť ! Čo k tomu potrebujeme? No predsa loď!
Rozdáme deťom kancelárske papiere a pastelky. Postupne skladáme papier a čakáme, či jednotlivé deti postupujú správne. Z papiera vyrobíme malú loďku. Vytvoríme si spolu s deťmi vlastnú loď a vymýšľame jej meno. Pastelkami môžu loďku vymaľovať, napísať meno lode, ktoré jej vymysleli. Loď už máme, ale čo vieme o lodiach?

Čo musí mať každá loď?.... kormidlo, kotvu, záchranný čln, záchranné koleso, posádku, svetlo....

Kto velí na lodi? Kto riadi loď? Kto varí? *Deti odpovedajú na otázky..*

Námorníci majú svoje piesne a hymnu. *Zaspievame si s deťmi refrén piesne My sme malí námorníci – (CD Zlatá brána).*

Viete deti čo je to tekuté zlato?

Vašou úlohou bude počúvať príbeh o námorníkovi, ktorý sa volá Kapko Dierka a plaví sa na lodi menom Matka Lopatka. (*Úryvok z knihy Námorník Kapko Dierka str. 32 – 33 – Keď rozkvitlo more*).

Deti, prečo je dôležité, aby loď na mori svietila? Myslíte si, že v dnešnej dobe sa na lodi používa petrolej? Už viete čo je vlastne petrolej? Čím sa svieti na dnešných lodiach?

Ste už unavení, chceli by ste si oddýchnuť? Veru aj námorníci mávajú dovolenku. Čo asi robia keď sú na súši? Odpoveď nájdete v pesničke, ktorú spievajú deti v Zlatej bráne. Táto pieseň má slová básničky, ktorú napísal Ján Navrátil a ukrýva sa v knižke Námorník na suchu. (*Pustíme nahrávku CD – Zlatá brána – pieseň Námorník na suchu.*)

Takže poznáte už odpoveď a teraz – hor sa na more!

Deti postupne púšťajú svoje lodičky do pripraveného bazéna – mora a zoradia sa za sebou. Prvé dieťa v rade uchopí kormidlo (plávacie koleso) a ostatní uchopia imaginárne veslá a začnú spoločne veslovať. Zároveň spievajú námornícku hymnu.

Knihovníčka na plastovej fľaši zatrubí na pozdrav, a loď po namáhavej plavbe po mori zamieri do prístavu. Loď spustí kotvu- deti prestanú veslovať a spustia sa do podrepu.

Knihovníčka ukáže na pripravenom špagáte, ako sa robí základný námornícky uzol a priviaže loď v prístavnom móle.

6. Záver:

Milé deti, naša rozprávková plavba sa skončila a všetci ste ju úspešne zvládli. Nikto nedostal morskú chorobu, nenarazili sme na žiadny útes, neprekvapili nás búrky ani morské príšery. Každý z vás si zaslúži preukaz námorníka. Lodný lístok, ktorý ste dostali pred plavbou, si môžete doma spestriť vymaľovaním lode.

Deťom rozdáme pripravené preukazy, kde si každý zapíše svoje meno. Na záver sa pozdravíme námorníckym pozdravom HOLA HO!

Milé deti, vrátili sme sa do prístavu a teraz si môžete pozrieť ako prežívala plavbu na lodi Bambuľka.

Pustíme DVD –Bambuľkiné dobrodružstvá – epizóda Výlet.

*Použitá literatúra: Ján Navrátil: Námorník Kapko Dierka
Námorník na suchu*

Fotografie z realizácie podujatia:

Bronislava Vaculová

MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST

/Knihovna Města Ostravy/

Beseda pro 2. stupeň základní školy a víceletá gymnázia

MÉDIA jsou neoddelitelnou součástí masové komunikace. Jsou přenašeči informací i aktivními účastníky komunikačního procesu.

Musíme nejdříve zodpovědět několik otázek:

1. Kde se vzala?
2. Jaká jsou?
3. Jakou mají funkci?
4. Mohou nás ovlivňovat?

1. Kde se vzala?

Média existují na naší planetě prakticky stejně dlouho jako mezilidská komunikace. Od jejího vzniku pak ovlivňují historicko-společenský vývoj lidstva. Bez obav můžeme říct, že bez médií by kulturní posun společnosti nebyl možný. Společně s vývojem společnosti se mění i podoba médií a jejich výkon. Mezi lidmi je zakódována snaha o zachování sdělení pro současné, ale hlavně pro příští generace stejně jako snaha o šíření informací do celého světa. To vše jsou faktory, které vedou k neustálému zdokonalování médií.

2. Jaká jsou a co znamená slovo MÉDIUM?

Výraz pochází z latinského slova *medium*, což přeloženo znamená *střední* nebo *uprostřed*. Z toho odvodíme, že médium je jakýmsi prostředníkem něčeho, kanálem či technickým prostředkem.

Výraz médium má několik významů. Za médium je označován člověk, který prý dokáže zprostředkovat styk se světem duchů, tento výraz slouží i k označení předmětu, který je nositelem jakýchkoli dat (CD, DVD, USB disk apod.) nebo také kapaliny mající za úkol ochlazovat strojní zařízení.

Protože se ale bavíme o mediální gramotnosti, nikoli o technice nebo komunikace se záhrobím, bude nás zajímat pohled na média, která nám umožňují masovou komunikaci.

Základní rozdělení médií

- tištěná (noviny, časopisy, letáky...)
- elektronická (rozhlas, televize ...)
- multimédia (internet)

3. Funkce médií

Každá věc na světě má svoji funkci. Když už jsme u médií, zkuste říct, jaká je podle vás funkce médií? K čemu média slouží?

FUNKCE v tomto případě znamená ospravedlnění existence dané věci. Média byla stvořena za jasným účelem – k přenosu informací. Navíc však mohou plnit další funkce. O tom jaké jsou skutečné funkce médií se vedou

mezi odborníky dlouhé diskuze. A média mají tu zvláštní vlastnost, že sama o sobě jsou prostředníkem těchto diskuzí.

- *Odrážejí média naši kulturu, nebo ji naopak vytvářejí?*
- *Měla by nás média informovat, nebo spíše bavit?*
- *Rozšiřují média náš pohled na svět, nebo jej naopak velice zužují?*

Pokud se tedy zamyslíte nad danými otázkami, vyplynou vám i funkce médií

- a) INFORMAČNÍ
- b) ZÁBAVNÍ
- c) KULTURNÍ
- d) SOCIÁLNÍ
- e) POLITICKÁ

INFORMAČNÍ FUNKCE

Přenos informací je hlavní funkcí médií masové komunikace.

Média prostřednictvím informací zprostředkovávají obraz o světě.

Díky nim máme možnost nahlédnout do vzdálených zemí, aniž bychom opustili domov. Umožňují nám být v kontaktu s celým světem, ukazují světové i domácí dění.

Nebýt informační funkce médií, náš přehled o okolním světě by byl velmi omezený. Mediální pohled na svět s sebou přináší ale i velká omezení. Pro diváky je svět takový, jaký ho média prezentují. Někdy tak vytvářejí zcela jiný svět, jiný obraz reality a tím prakticky určují, co je normální a co ne. Tato virtuální realita se pak v našich hlavách stává obecnou pravdou, na kterou jsme odkázáni.

Rozhodnutí čtenáře o pravdivosti informace:

Hrстка nadšenců demonstrovala za kino V pátek dopoledne kolem 10. hodiny se před ostravskou radnicí sešla hrстка nadšených zastánců letního kina Blaník. Několik stovek lidí demonstrovalo za zachování zchátralého kina v centru města. Jako jediný vystoupil před demonstranty zástupce Rady pro kulturu Ing. Vondrážka a uvedl, že radnice demolici kina na dalším zasedání možná zařadí do svého programu jednání. Podle názoru právníků mají ovšem demonstrující malou šanci něco změnit, protože celý proces demolice byl administrativně již schválen.	Ostravská radnice zažila drsný útok demonstrantů Zhruba tisíc demonstrantů mohli vidět ze svých oken radniční ostravské radnice v pátek po 10. hodině dopoledne. Ti demonstrovali na podporu zachování kina Blaník. Síla demonstrujících přiměla k projevu i zástupce Rady pro kulturu Ing. Vondrážku. Ten slíbil, že se celou věcí bude rada zabývat na svém dalším zasedání. Optimistické hlasy proto hovoří o tom, že naděje na zachování této unikátní technické památky v Ostravě opět výrazně stoupá.
--	--

Poznámka: Jména i místa v ukázkách jsou smyšlena.

Který z článků z tisku tedy vlastně předkládá pravdivý obraz věci?

JE TEDY DŮLEŽITÉ UMĚT IDENTIFIKOVAT MEDIÁLNÍ OBSAH, ZACHOVAT ZDRAVÝ ROZUM A VYTVOŘIT SI VLASTNÍ NÁZOR.

Média se nesmí stát jediným zdrojem informací o realitě.

ZÁBAVNÍ FUNKCE

Další funkce médií je snaha zabavit nás.

Zábavní funkce je spojována s příchodem masové komunikace – rozhlasem, televizí, filmem.

Zábavní funkce médií má za úkol poskytnout publiku zábavu, rozptýlení a vzrušení. Prožívání zábavy prostřednictvím médií po nás nevyžaduje prakticky žádnou aktivitu, jsme baveni, aniž bychom museli přemýšlet. Zábava je opakem nudy. Dříve se lidé bavili vystoupeními kejklířů, potulných zpěváků a vypravěčů. Z nich se postupně vznikly cirkusy, kabarety, divadlo, zábavná literatura...

V současné době má tato zábavní funkce i negativní stránky. Často z nás dělá pasivní příjemce zábavy nízké kulturní hodnoty. Často zmiňovaný je třeba rozdíl mezi sledováním filmu a čtením jeho knižní předlohy.

Otázky pro děti:

Kam se chodíte nejčastěji bavit?

Zamyslete se nad tím, jak vzniká móda a módní styly? Kde vzniká názor mladých lidí?

KULTURNÍ FUNKCE

V minulém století televizní hlasatelé /vysvětlit/ uváděli filmy v televizi. Zlidověla například věta z filmu Vesničko má středisková „... tento film

nastavuje zrcadlo západní kultuře.“ Věta, která tehdy působila spíše negativně dnes však platí bez rozdílu kvality mediálního sdělení. Obsah prezentovaný v médiích společně s formou totiž skutečně odráží naši kulturu, aby se v zápětí stal její součástí.

Média jsou schopna přenášet z malého počtu zdrojů velkým skupinám např. divákům stejný či podobný obsah a tím ovlivňují jejich „pohled na svět“. To znamená, že mění jejich intelektuální, estetické, zábavní a volnočasové projevy a přitom nedochází k fyzickému sblížení příslušníků těchto mas /diváků/. Můžete se v reálném čase stát členy skupiny fandící národnímu hokejovému týmu a přitom budete sedět doma v „obýváku“ u televize.

Výše jmenovaná schopnost médií může ale působit i negativně. Projevuje se to ve všech mediálních formátech – od filmů a televizních pořadů přes hudební nahrávky po denní tisk. Často jsou potlačovány nároky na estetiku, vytrácí se projev uměleckého talentu. Jsme tlačeni k bezmyšlenkovité spotřebě předkládaného. Např. různé reality show...

SOCIÁLNÍ FUNKCE

To jak se chováme ke svým blízkým, ale třeba i k učitelům, lidem na ulici, starším lidem atd., nemáme zakódováno v genech. Chování se postupně musíme naučit. Od narození nás nejvíce učí naši rodiče. Později jejich roli postupně čím dál ve větší míře přejímají média. A zde se dostáváme k sociální funkci médií, která je platná pro společnost bez rozdílu věku.

Média totiž takzvaně socializují jedince ve společnosti.

Nabízejí mu vzory chování, které člověk postupně přebírá za své.

Média spoluvytvářejí představu o dokonalém světě. To může být na jednu stranu dobré - mohou pomáhat vytvářet a udržovat demokratické uspořádání světa. Na druhou stranu může tato představa zkreslovat reálný svět skutečných lidí a skutečných problémů.

Problém sociální funkce médií je někdy dán nereálností nabízeného pohledu na mezilidské vztahy a v podstatě na celý svět.

Odkaz na www.google.cz – obrázky – do vyhledávače zadat – modelky bez make upu

Odkaz na www.youtube.cz – vyhledat – Jak se rodí modelky

Lidé berou nabízené vzory chování jako jediné správné, což jim brání v přijímání alternativních názorů. Když se někdo chová jinak, než je prezentováno médií, vymezuje se z davu, což bývá bohužel chápáno negativně.

Zářným příkladem je současná tendence mediální preference hubených až podvyživených modelek jako vzorů dokonalé krásy. Přitom různé průzkumy ukazují, že mužům se ve větší míře líbí ženy obyčejné a spíše „zakulacenější“. Nicméně tento mediální vzor „hubené krásy“ má na svědomí tisíce anorektických dívek a žen po celém světě.

POLITICKÁ FUNKCE

Málokdo z nás má možnost být přítomen při řešení politických témat a sledovat politické dění osobně. O fungování politiky, současných politických událostech, tématech a aktivitách politiků se dozvídáme prostřednictvím médií. Mluvíme tedy o politické funkci médií.

4. Otázka pro děti: *Mohou nás média ovlivňovat?*

ROZDĚLENÍ MÉDIÍ (NOSIČE MÉDIÍ)

1. TIŠTĚNÁ MÉDIA
2. ELEKTRONICKÁ MÉDIA
3. VEŘEJNOPRÁVNÍ A SOUKROMÁ MÉDIA
4. MULTIMÉDIA

1. TIŠTĚNÁ MÉDIA

Tištěná média jsou nejstaršími prostředky masové komunikace. Zásadním mezníkem ve vývoji tohoto média byl **vynález knihtisku**, tedy metody tisku pomocí olovených razítek. Když **Johanes Gutenberg** vydal v roce 1455 první tištěnou bibli, zdálo se, že knihtisk nebude mít velký úspěch. Lidé dávali přednost ručně vyráběným knihám a J.G. zemřel zapomenut v bídě. Vynález lidé ocenili až po autorově smrti.

Z historie tištěných médií...

Za první noviny jsou pokládány ty, které byly vydány v roce 713 v Číně pod názvem **Různé zprávy** jako rukopisné noviny. První tištěné noviny byly publikovány v roce 1605 ve Štrasburku (pod názvem **Relation aller Fürnemmen und gedenckwürdigen Historien**). Na obrázku vidíte právě tyto noviny, výtisk z roku 1609.

Zdroj: Wikimedia

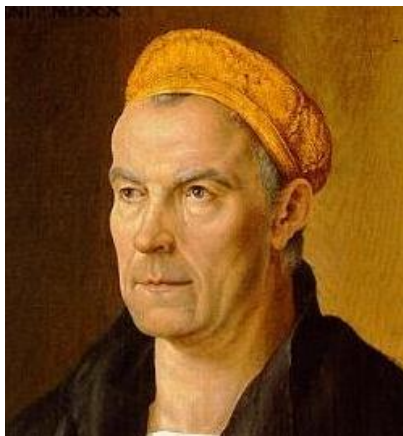
Téměř dvě stě let od první tištěné knihy **začaly periodicky vycházet letáky a bulletiny**. Šířily se pomocí vznikajících poštovních služeb. Jejich obsahem byly informace důležité pro mezinárodní obchod a směnu. Tyto první „noviny“ byly periodické, komerční a byly volně v prodeji.

Noviny jak je známe dnes, měly ještě jeden vývojový stupeň – tím bylo **zpravodajství**, které se přenášelo **prostřednictvím korespondence**.

Příkladem korespondenčního zpravodajství mohou být tzv. Fuggerovské noviny. Tyto listy měly za úkol informovat o hospodářské a politické situaci. Na pisatele zpráv byly kladeny vysoké nároky na profesionalitu a přesnost. Zprávy byly krátké a věcné.

Z jednolistových informačních bulletinů a korespondenčního zpravodajství se postupně vyvinuly noviny blízké těm, které známe dnes. Začaly vycházet pravidelně v častých intervalech. Jejich velkým problémem byla ale cena. Až později, po roce 1830 díky zlevnění výroby papíru, vycházejí noviny, které stojí 1 cent. Tím se jejich prodej dostal na ulici mezi obyčejné lidi. Takzvané „jednocentov noviny“ jsou dalším zásadním mezníkem v rozvoji médií masové komunikace.

Jakob Fugger (1459-1525)

Dnešní noviny

Dnešní noviny a časopisy osloví u nás denně stovky tisíc čtenářů. Na trhu se objevují periodika seriózní a bulvární.

Otázka pro děti: Vyjmenujte některá periodika – bulvární i seriózní.

ELEKTRONICKÁ MÉDIA

FILM

ROZHLAS

TELEVIZE

MULTIMÉDIA

Sdělovací média v podobě filmu, rozhlasového či televizního vysílání a internetu byla vždy vnímána jako význačný nástroj, pomocí kterého je možné působit na člověka nebo ovlivňovat veřejné mínění celé společnosti.

FILM

Mezi průkopníky elektronických médií patří bezesporu film.

Bratři Lumiérové využili znalosti z konstrukce fotoaparátu a princip světlocitlivého materiálu a vytvořili filmovou kameru, takzvaný kinematograf, pomocí něhož byli schopni zachytit realitu pohybu. Natáčeli krátké, spíše dokumentární filmy, které pak promítali lidem jako atrakci.

Film byl dlouhá léta němý, první zvukový film vznikl v roce 1927. Později dostal film i barvu, lepší zvuk.

Film jako masové médium byl do jisté míry reakcí na náhlý „vznik“ volného času dělnické třídy. Film zprostředkovával kulturní zážitky, které byly dříve vyhrazeny jen pro vyšší společenské třídy.

ROZHLAS A TELEVIZE

Jsou to média, která vznikla z již existujících technologií (z telefonu, telegrafu, nahrávání a reprodukce zvuku či pohyblivé fotografie-filmu) jako abstraktní systémy, prakticky jen proto, že to bylo možné. Obsah těchto médií se postupně hledal a vyvíjel. Můžeme říct, že do velké míry kopíroval a dosud kopíruje obsah původních starých médií jako jsou noviny (zpravodajství), nebo film (zábava), anebo zvukové nosiče (hudba).

Pravidelné rozhlasové vysílání bylo zahájeno ve Velké Británii v roce 1922, v roce 1926 začal rozhlas vysílat i v tehdejší Československu.

Hlavní společným znakem rozhlasu a televize je jejich schopnost přímého sledování, přenášení a zaznamenávání událostí právě ve chvíli, kdy se dějí. To je zásadní rozdíl oproti tištěným médiím. Dalším společným znakem je způsob distribuce sdělení, pro něž je charakteristické vysílání od centra k periférii.

MULTIMÉDIA

Za multimédia se nejčastěji považuje internet, DVD, teletext, technologie mobilních telefonů, počítačové hry a mnoho dalších prostředků fungujících na bázi počítačových technologií a sítí.

Multimédia, někdy označovaná za „nová média“, jsou specifickými nosiči sdělení, řadíme je však pod elektronická média. Jde o digitální prostředky komunikace, které jsou schopné přenášet kombinace obsahů. Většinou jde o text, audio (zvukové sdělení), obrázky, animace a video složené do jediného uživatelského prostředí. **Off-line vysílání** – někdo vyšle sdělení, ale záleží na příjemci, kdy toto sdělení přijme (příkladem může být multimediální encyklopedie na DVD).

On-line vysílání – funguje na podobném principu jako RTV vysílání s tím rozdílem, že příjemce na ně může okamžitě reagovat (být v interakci). Typickým on-line médiem je internet.

NOVÁ MÉDIA

Pro současnou dobu je charakteristické rychlé šíření a všestranné využívání takzvaných NOVÝCH MÉDIÍ, ke kterým patří především média elektronická.

Od poloviny 90. let 20. století se datuje prudký vzestup počtu uživatelů mobilních telefonů. Na konci roku 2009 měla Česká republika **10 506 813 obyvatel** ([počet obyvatel v ČR](#) – údaj platný k 1.1.2010). Jednoduchým výpočtem, pak zjistíme, že na každého obyvatele ČR včetně kojenců **připadá 1,361 aktivní SIM karty**. Pokud bychom, brali do úvahy počet obyvatel, kteří mohou **mobilní telefon** doopravdy používat, bude na jednoho Čecha připadat více než **1,5 SIM karty**.

Otázka pro děti: *Kdo z vás má mobilní telefon?*

Elektronickým informačním médiem číslo jedna je bezesporu: **INTERNET.**

Počty uživatelů počítačů a internetu stále rostou
Ze zjištěných výsledků můžeme například uvést, že za sledované období bylo v České republice 59 % domácností (2,4 mil.) vybaveno osobním **počítačem**, více než jeden počítač měla dokonce každá pátá domácnost. Připojení k **internetu** mělo přes polovinu domácností, z toho 91 % bylo k internetu připojeno vysokorychlostně.

Mezi obyvateli ČR starších 16 let **používalo počítač** 5,7 milionu (64 %), **uživatelů internetu** bylo jen o něco méně (62 %). Minimálně 5 dní za týden usedá k počítači 3,6 milionu Čechů, k internetu se jich připojuje 3,1 milionu. Pro **nákup použilo internet** 25 % obyvatel ČR starších 16 let.

Veliký rozvoj prožívají i tzv. sociální média. Řadíme mezi ně blogy, sociální sítě, diskuzní fóra, chaty a další... Sociální média bereme jako samozřejmost. Trávíme na nich hodiny a hodiny svého volného času. Nejznámější službou poskytovanou v rámci internetu je služby **WWW**, nabízející kombinaci textu, grafiky a multimédií propojených hypertextovými odkazy, **e-mail** (elektronická pošta), **instant messaging** – přímá, živá komunikace mezi uživateli.

Služba Worl Wilde Web – WWW Dnes se zkratka www stala symbolem internetu jako takového, podobně jako třeba @ pro e-mail.

Elektronická pošta (e-mail) E-mail toto slovo je složeno ze dvou výrazů. Písmeno **e** znamená zkrácené slovo elektronik (elektronická) a **mail** je pošta. Elektronická pošta je způsob odesílání, doručování a přijímání zpráv přes elektronické komunikační systémy.

Otázka pro děti: Máte e-mailovou adresu? Poskytnete ji každému, kdo si o ni řekne?

On-line komunikace – chat

On-line komunikace neboli chat představuje komunikace nebo rozhovor dvou nebo více lidí prostřednictvím komunikační sítě. Uskutečňuje se vždy v reálném čase.

ICQ z anglického I seek you (hledám tě) je program určený ke komunikaci dvou a více uživatelů.

Blog - webová stránka obsahující příspěvky jednoho autora. O autorovi příspěvků mluvíme jako o blogerovi.

Skype je software umožňující provozovat telefonování prostřednictvím internetu. Výhodou je, že s pomocí tohoto programu můžete telefonovat zcela zdarma.

SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Sociální síť je společenský prostor na internetu, který umožňuje uživatelům založit vlastní profil a komunikovat s ostatními uživateli. Jsou to služby určené pro komunity lidí, kteří navzájem sdílejí svá data ve virtuální síti. Tyto služby nabízejí různé možnosti interakce mezi uživateli - např. chaty, zprávy, e-maily, diskusní skupiny ...

Sociální síť spojuje přátele, kamarády, spolužáky či kolegy z práce, ale také náhodné uživatele internetu.

Jednotlivé sociální síť mohou být různé a řídit se vlastními pravidly. Následující vlastnosti jsou ale těmto sítím společné:

- možnost vytváření vztahů mezi jednotlivými kontakty (je přítel / není přítel)
- mechanismus postupného odkrývání sítě, kdy vidíte pouze své kontakty (první úroveň) a jejich známé (druhá úroveň) a můžete prohledávat pouze v kontaktech do třetí úrovně
- způsob rozšiřování vlastní sítě tak, že požádáte své existující „známé“ o zprostředkování kontaktu k jejich známým
- hlavním způsobem komunikace je výměna textových zpráv, jelikož se ale pocity těžko sdělují pomocí textu, objevují se znaky pomáhající emocionálně zabarvit sdělení např. smajlík ☺

JEDNOTLIVÉ SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Za nejznámější sociální síť lze považovat **Facebook.com, Twitter. Com, Myspace.com, Hi5.com, Linkedl.com, Libimseti.cz, Spolužáci.cz**

Facebook.com je jedna z nejoblíbenějších sociálních sítí na světě. Založil ho Mark Zuckerberg při svém studiu na Harvardské univerzitě.

Od poloviny roku 2008 byl Facebook přeložen do češtiny.

NEBEZPEČÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

Internet je naším každodenním přítelem a společníkem, ale asi vás nepřekvapí, že je také nebezpečný.

Nebezpečí internetu představuje především volné a nechráněné šíření osobních informací.

Toto nebezpečí si mnoho lidí neuvědomuje. Pokud používáte některou ze sociálních sítí čistě ke komunikaci s přáteli, určitě se nebojíte vkládat fotky z dovolených, večírků, oslav narozenin...Občas se může stát, že ne fotce je něco co se vám nelíbí, ale přátele tím pobavíte. Co se však stane, když na fotky narazí váš učitel, ředitel školy nebo třeba rodič? Co všechno se může stát, když zveřejníte svou adresu, telefonní číslo nebo e-mail?Na sociálních sítích se mohou pohybovat různé osoby.

Založit si svůj profil je tak jednoduché a nikdo nekontroluje, zda ten člověk o sobě píše pravdu. Může se stát, že své osobní informace sdělujete někomu, koho neznáte nebo komu nic sdělit nechcete.

Otázka pro děti: Setkali jste se už někdy s kyberšikanou?

Ukázka : youtube.cz – zadat do vyhledavače - kyberšikana

BEZPEČNOST NA INTERNETU

Pocit anonymity na internetu je věc zdánlivá – vyplývá hlavně z neinformovanosti uživatele.Používáním internetových služeb za sebou zanecháváte stopy své činnosti, ať chcete, nebo ne. Zjistit lze IP adresu vašeho PC, operační systém typ e-mailového programu... Váš PC na sebe prozrazuje různé informace v závislosti na systému, který používáte.Vyzrazené informace lze využít a občas i zneužít.

Spam, nebezpečný vir, hacker to jsou nebezpečí, které mohou vážně poškodit váš PC nebo zneužít vaše data.

Základní základy bezpečnosti na internetu:

- používejte antivirový program
- udržujte aktuální systém Windows
- neotvírejte neznámé nebo podezřelé soubory
- pravidelně zálohujte svá data
- používejte bezpečná hesla

Na tuto besedu by měly navazovat další - **MÉDIA A ZÁBAVA** a **MÉDIA A REKLAMA**.

Jana Batizová

Adriana Vlhová

Elena Matisová

ZVERINEC NA SIEDMOM POSCHODÍ

/Liptovská knižnica G. F. Belopotockého v Liptovskom Mikuláši/

literárno-súťažný kvíz pre 3.-4.ročník ZŠ

Minulý rok sme mali veľmi pekné skúsenosti s knihou Petra Gajdošíka – Zverinec na siedmom poschodí na celoslovenskom podujatí „Čitateľský maratón“. Preto sme sa rozhodli ju spracovať ako kvíz.

Je dôležité, aby mali deti knihu vopred prečítanú!

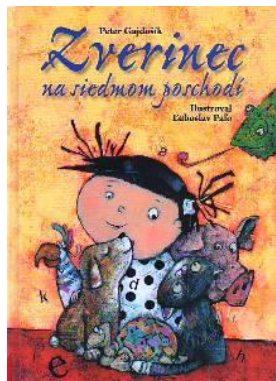
Cieľ: Deti sa oboznámia so životom a tvorbou autora. Zámerom kvízu je individuálny prejav pred celým kolektívom (triedou), ktorý často absentuje a podporiť kolektívnu prácu v jednotlivých skupinách na získanie čo najväčšieho počtu bodov. Medzi deťmi vznikne zdravá súťaživosť, čo je hlavný rozdiel medzi kvízom a besedami.

Počet detí: 20-28 detí (4 skupiny)

Minutáž: 45-90 min. (individuálne)

Použité metódy: slovný výklad, overovanie vedomostí formou otázok a odpovedí, maľovanie ilustrácií z kníh

Pomôcky: knihy z tvorby autora, tabuľa, fixy, označenie skupín, súťažný text otázok a odpovedí, ceny

Pracovníčka knižnice po privítaní detí ich rozdelí a usadí do 4 súťažných skupín. Stručne oboznámi so životom a tvorbou autora Petra Gajdošíka.

„Je potešiteľné, že máme spisovateľov, ktorí svojou tvorbou dokážu zaujať detských čitateľov a tak upevňovať ich vzťah ku knihám“.

Životopis

Peter Gajdošík sa narodil 21.10.1968 v Lučenci.

Dosiahnuté vzdelanie a profesijné údaje:

- štúdium na Gymnáziu B. S. Timravy v Lučenci
- pracovník montáže nábytku Mier, š.p.
- denné nadstavbové pomaturitné štúdium ekonomiky cestovného ruchu na Strednej ekonomickej škole v Banskej Bystrici
- základná vojenská služba vo vojenskom útvere v Trenčíne

- operátor na hospodársko-technickom úseku v Centrovare
- pracovník oddelenia pre styk s poisťovňami a informatiky v Nemocnici s poliklinikou Lučenec
- odborný referent a ekonóm úseku krízového riadenia v NsP Lučenec
- referent na oddelení zdravotného poistenia v zdravotnej poisťovni

Tvorba

Zverinec na siedmom poschodí

Humorný text s radom smiešnych figúrok a situácií. Otecko chce potešiť svoju dcérku, ktorá túži po zvieratku, a tak sa jej rozhodne spolu s mamičkou nejaké zadovážiť. A tu je kameň úrazu: spolužitie s ktorýmkoľvek zo zvieratiek má vždy nejaký zádrhel, hoci dcérka je vďačná a poteší sa každému. Svoje miesto tu majú aj zvedavý sused či všetečná suseda; v byte na 7. poschodí sa vystrieda rad zvierat, začínajúc nevinnými mravcami až po kravu, či napokon dravé pirane.

Zvieratko pre Tadeáša

Kniha voľne nadväzuje na úspešnú knihu Zverinec na siedmom poschodí. Vtipnými príbehmi nielen pobaví, ale detský čitateľ sa dozvie aj veľa zaujímavých informácií o živote a povahových vlastnostiach jednotlivých živočíchov. Sviežim jazykom tak autor ponúka kvalitnú zábavu a prístupnou formou aj získanie nových vedomostí.

Pavúčikove dobrodružstvá

Téma spolužitia so zvieratami sa v najnovšej knižke objavuje v trochu inej podobe. Autor si vybral prostredie ríše drobných zvierat a na rozdiel od predchádzajúcich knížiek sa ich dobrodružstvá neodohrávajú v ústraní panelákového bytu, ale priamo v prírode.

KVÍZ

Organizačné pokyny: pracovníčka oboznámi súťažiacich s pravidlami kvízu a začne sa samotná súťaž.

Otázky a odpovede pre knihovníčku:

1. kolo

1. Ako sa volalo dievčatko, ktoré bývalo v paneláku na siedmom poschodí?

Odp.: Dievčatko sa volalo Dominika

2. Čo zavesil ocino Dominike nad postieľkou a o čom sa jej snívalo?

Odp.: Nad postieľkou mala zavesený kolotoč s plastovými zvieratkami. Dominike sa sníval krásny sen so živými zvieratkami. Rodičia netušili, že Dominikine sny sa čoskoro začnú plniť.

3. Kto bol prvý Dominikin kamarát a ako ho volala?

Odp.: Prvý kamarát bol mravec a volala ho Fejdo, lebo nevedela ešte vysloviť R. Dominika mala tri roky.

4. Čím ho krmila a ako nakoniec dostali všetkých mravcov z paneláku?

Odp.: Dominika ho krmila omrvinkami. Postupne pribúdali ďalšie mravčeky. Dostali sa aj do kredenca ku vianočke. Mravce nakoniec nalákali na detské piškóty, urobili im z omrviniiek cestičky a presťahovali mravce na trávnik.

2. kolo

1. Aké zvieratko kúpili rodičia Dominike, aby nebola smutná? Ako ho Dominika volala?

Odp.: Dominika dostala malé čiernohnedé šteniatko s bielou srstou, labky malo ako biele ponožky. Volala ho Ňufko, lebo mal malý ňufáčik.

2. Ako sa zabával psíček? Čo ho najviac zaujalo v noci? Komu nakoniec dali malého psíčka?

Odp.: Cez deň bol nespokojný, stále vrčal kňučal a mnohokrát sa prejedol. Na nočnej oblohe zbadal mesiac, vztýčil hlavu a celé noci zavýjal. Nakoniec zanesli psíčka starým rodičom, ktorí mali rodinný dom.

3. Kto doniesol jedného dňa Dominike mačiatko a ako sa volalo?

Čo mala mačička najradšej?

Odp.: Stará mama doniesla Dominike mačiatko a volalo sa Sabinka.
Najviac jej chutilo mliečko.

4. Koľko mačiatok mala mačka Sabina? Kde sa všade ocitli v byte?

Odp.: Mačka mala 4 mačiatka a ďalšie potomstvo 4 mačky mali 4 mačiatka.
Boli v posteli, v práčke, v kresle, všade
Dominika ochorela, lebo všetko mliečko dala radšej malým mačiatkam. Lekár prikázal, že musí Dominika piť veľa mlieka. Mačiatka nakoniec ocko daroval susedom, kolegom a príbuzným.

3. kolo

1. Aké zviera priviedol do rodiny Dominikin starý otec, aby bola jeho vnučka zdravá?

Odp.: Kravu

Navrhol rodičom, že Dominika musí piť kravské mlieko. Nakoniec musela krava Malina ísť po schodoch na siedme poschodie. Dali ju do spálne.

2. Chutilo Dominike mliečko od kravy? Čo povedali susedia, keď zistili, že na siedmom poschodí majú kravu?

Odp.: Dominike chutilo aj mlieko, aj syry, aj maslo a smotana. Ale susedia sa im vyhrážali, že to oznámia na súde. Rodičia rýchlo vrátili kravu starému otcovi.

3. Kde si našla Dominika malých slimákov a ako ich nazvala?

Ako sa podarilo Dominike nájsť v byte slimákov? Páčila sa táto hra maminke a ockovi?

Odp.: Našla ich v burine za garážami a dala im mená: Puco, Duco a Muco.
Slimáky nechávali za sebou lepké a lepkavé cestičky. Mama musela stále utierať dlážku, hnevala sa.

4. Kde dal nakoniec Dominikin otec slimákov? Prečo musel neskôr otec vyhodiť slimáky z domu?

Odp.: Otec dal slimákov do fľaše od uhoriek. Slimákov musel nakoniec vyhodiť, lebo Dominika bola veľmi pomalá. Vždy pozerala, ako liezli pomaly v pohári.

4. kolo

1. Aké veselé zvieratko našiel otec Dominike a ako sa volalo?

Odp.: Doniesol jej opičku, ktorá sa volala Berta. Dostal ju zadarmo od predavača.

2. Čo vyparatila opička Dominike, a čo na oslave tatinových narodenín? Kde sa podarilo predať ockovi neposednú opicu?

Odp.: Dominike pribalila do školskej tašky drevenú varešku, ponožku a pod. Na oslavách skočila z lustra do orechovej torty. Ocko predal opičku na konci republiky, kde ju nikto nepoznal.

3. Aké malé zvieratko doniesla Dominikina mama od jej kamarátky? Ako sa volalo zvieratko?

Odp.: Doniesla jej korytnačku a volala sa Vilma

4. Čo spôsobila korytnačka v kuchyni na vianočné poludnie? Kde sa rada schovala korytnačka?

Odp.: Mama sa potkla na korytnačke a pečená hus jej vyletela z pekáča a pristála pod stolom. Schovala sa pod manželskou posteľou, za skriňou, pod vaňou a pod.

Komu zanesla mama korytnačku? Naspäť svojej priateľke

5. kolo

1. Aké zviera donieslo strýko Karol do rodiny?

Odp.: Bol to jašter – chameleón

Na čo sa zmenil chameleón?

Odp.: Menil tvar a farbu. Zmenil sa na mixér, topánku, mikrovlnku, poštovú schránku a pod.

2. Čo vedel chytať v byte a pomocou čoho?

Kde sa stratil jedného dňa, keď susedia veľmi hnevali?

Odp.: Vedel chytať hmyz pomocou dlhého lepkavého jazyka. Nikto z rodiny ho už nevidel, len otec zistil, že komáre okolo činžiaku, keď ľudia vonku večer sedávali na lavičke už toľko neštípali.

3. Kde vyhrali rodičia prasiatko? U koho ostalo?

Odp.: Prasiatko vyhrali na plese a nakoniec si ho nechali, lebo starí rodičia ho nechceli. Všetci si ho obľúbili a dali mu meno Lola

4. Kedy začali mať v rodine problémy s Lolou? Komu dali nakoniec prasiatko?

Odp.: Prasiatko začalo rýchlo priberať, chcelo sa stále kúpať vo vani, až sa raz prepadlo k susedke. Čistotné prasa si odviezol domov starý otec.

6. kolo

1. Čo kúpil Dominike otec, aby jej rozviazal jazýček?

Odp.: Kúpil jej papagája, aby sa mala s kým rozprávať.

2. Ako rozprával papagáj?

Odp.: Najprv vôbec nerozprával, potom hovoril len cudzou rečou.

3. Kto ho naučil po slovensky?

Odp.: Otec mu čítal večer rozprávky a naučil ho aj uspávanke. Jedného dňa všetci zaspali do práce.

4. Kto vypustil papagája z bytu?

Odp.: Papagája nakoniec vypustila stará mama. Dominika bola smutná.

Papagáj ju peknými rečičkami prekabátil „Vyslobodíte ma z reťazí, krásna grófka“
a starká otvorila dvierka na kletke.

V TV videli preteky plachetníc, na jednej sa plavil aj ich papagáj.

7. kolo

1. Po akých zvieratkách zatúžil Dominikin ocko? Čo si museli kúpiť do bytu?

Odp.: Ocko zatúžil po živých rybkách. Museli si kúpiť akvárium.

2. Páčili sa im akváriové rybky? Koho zavolali na pomoc?

Odp.: Zo začiatku si všetci obľúbili rybky? Neskôr začali nápadne priberať. Zavolali strýka Karola, aby im poradil, čo majú robiť.

3. Čo zistil strýko Karol?

Odp.: Povedal im, že v akváriu chovajú dravé pirane, druh nebezpečných mäsožravých rýb.

4. Aká nehoda sa stala v byte?

Odp.: Jedného dňa prasklo sklo akvária na koberec sa vyliala voda a ryby vyskočili von. Museli prísť hasiči. Pirane odovzdali slávnemu vedcovi.

Tatino sa zaprisahal, že najbližších 10 rokov nebudú chovať žiadne domáce zvieratko.

Po nejakom čase predsa rodinka na 7 poschodí žila v radostnom očakávaní.

„AKÉ TO BOLO?“

Narodil sa Dominike braček.

Pre rodinku začala celkom iná rozprávka

Vyhodnotenie:

Po skončení súťaže spočítame body, vyhlásime výsledky a umiestnenie.

Odmeníme súťažiacich drobnými cenami. Počas vyhodnotenia deti kreslia ilustrácie z knihy.

Petra Sitárová

JAK SE DĚLÁ POHÁDKA

/Městská knihovna Ostrava/

Beseda pro děti ve věku 9 – 11 let

Pomůcky: video, videopohádky (Krtěček, Děda Lebeda, ukázka ze studia animovaného filmu na Barrandově, fotografie, ukázky práce animátorů.

Monografie:

Disney, W.: Sněhurka atd.

Trnka, J.: Zahrada, Staré pověsti české (A. Jirásek), Špalíček (Fr. Hrubín)

Týrlová, H.: Ferda mravenec (Sekora, O.)

Zeman, K.: Pohádky tisíce a jedné noci (Fr. Hrubín), Baron Prášil (Vašáková, L)
Na kometě, Ukradená vzducholoď (Verne, J.)
Miler, Z.: Jak krtek ke kalhotkám přišel, Mach a Šebestová (A. Born),
Bob a Bobek (Vladimír Jiránek), Runcajs (Radek Pilař), Cesta do pravěku

Osnova besedy:

Přivítání

Co je to animace

Historie filmu

Nejznámější čeští animátoři

Ukázka studia animovaného filmu

Krátké vysvětlení tvorby animovaného filmu

Ukázky pohádek

Prohlídka knih

Dobrý den, děti, vítám vás u nás v knihovně. Jmenuji se a budu vám dnes vyprávět o animovaném filmu. Povíme si něco o tom, co to animace vlastně je, jak se vyrábí. Nakoukneme také trochu do její kuchyně na Barrandově.

ANIMACE znamená „oživení“ pomocí filmového triku. Využívá nedokonalosti lidského oka. Rychlé promítání jednotlivých obrázků za sebou způsobuje iluzi nepřetržitého pohybu. Tvoří ji tisíce nehybných obrázků za sebou. (*ukázka-bločky, kresby rozloženého pohybu*)

Kde se tady oživilé obrázky vlastně vzaly? Všechno má svou historii, všechno nějak začíná a počátky filmu začínají v pravěku. (stručný výklad s ukázkami)

PRAVĚK- Už pravěký člověk se snažil zachytit pohyb ve svých kresbách. Dokladem jsou malby, nalezené v jeskyních. Pohyb běžících zvířat je znázorněn několika obrázky za sebou. Nejznámější jsou v jeskyni Altamira ve Španělsku.

LATERNA MAGIKA- Na podobném principu byla vytvořena i Laterna magika rakouským Jezuitou Athanásiem Kirschnerem již v první polovině 17. století. (více než 300 let). Obraz osvětlený svíčkou je promítán na zeď pomocí čočky.

STROBOSKOP – V letech 1832-1833 vynalézají, nezávisle na sobě, Josef Plateau a Rakušan Simon Stampfer Stroboskop- klikou se otáčející kotouč, na němž jsou namalovány jednotlivé fáze pohybu. Při sledování se zdá, že se pohybují figury, ne kotouč.

KINETOSKOP – Výrobce prvních technicky využitelných přístrojů pro snímání i promítání byl Thomas Alva Edison, americký vynálezce a podnikatel. Měl však velkou vadu. Do kukátka se mohl najednou dívat vždy jen jeden člověk. Snímky se posunovaly pomocí kliky, později elektromotoru přes zvětšovací sklo.

Bratři Lumierové – O šíření filmu ve světě se nejvíce zasloužili bratři Lumiérové. První promítání se uskutečnilo v hlavním městě Francie, Paříži, v roce 1895. V Čechách se promítal první film V Karlových Varech roku 1896, tedy jen o rok později.

A konečně se dostáváme k animovanému filmu. Můžeme ho rozdělit na několik druhů – kreslený (ukázka – Krteček), loutkový (ukázka – Zahradka), ploškový (ukázka – Dva mrazíci) a kombinovaný (ukázka – Cesta do Pravěku)

EMIL COHL - Začal jako první roku 1907 vyrábět kreslený film s dějem. Před ním byly promítány jen obrázky. Neměl to vůbec jednoduché, protože sám pracně kreslil každý obrázek.

První světově známou figurkou byl kocour Félix. Jeho autorem byl PATT SULLIVAN

původem Australan, žijící v Americe. Svého Félixě vydržel kreslit celých 35 let. Tak dlouho si ho totiž žádalo americké publikum. (*ukázka*)

WALT DISNEY ukázka knih, comicsů – *jestlipak poznáte, kdo to je*

Jeho nejznámějším a zároveň prvním celovečerním kresleným filmem vůbec, byla Sněhurka. (1937) Promítala se v šedesáti zemích světa. Všem se tak líbila, že za ni W. Disney obdržel nejvýznamnější ocenění, jaké může tvůrce za film dostat – *a kdopak mi poví, jak se ta cena jmenuje?* Oskara. A k tomu 12 mini Oskárek. *Pro koho asi?* Na Sněhurku v původní podobě se můžeme podívat jen v kinech. Nikdy nebyla natočena na video.

I u nás bylo a je mnoho tvůrců animovaného filmu. Za zakladatele je považován JIŘÍ TRNKA, držitel asi padesáti ocenění z přehlídek, výstav a soutěží. Už v roce 1945 založil studio kresleného filmu ve Zlíně a nazval jej Bratři v triku.

Tvořil filmy kreslené (Zasadil dědek řepu), loutkové (Císařův slavík, Čertův mlýn, Ba ja ja, Staré pověsti české, Špalíček aj.), ploškové (Dva mrazíci).

S Trnkou spolupracovala také HERMÍNA TÝRLOVÁ, česká filmová režisérka, scénáristka, zakladatelská osobnost české animace. Tvořila filmy kreslené (Ferda mravenec, Pasáček vepřů, Zlatovláška). Ráda tvořila tzv. moderní pohádky (Pohádka o drakovi, Vlášek Kolečáček), využívala nejrozličnějších materiálů (Vlněná pohádka, Korálová pohádka, Kulička). Tvořila také filmy kombinované (Uzel na kapesníku, Vzpouza hraček, Ukolébavka).

Kombinovala živého herce s loutkou.

Dalším tvůrcem, se kterým bych vás chtěla seznámit je KAREL ZEMAN – český filmový režisér, scénárista, zakladatel českého animovaného filmu. Tvořil filmy loutkové, kreslené i kombinované. Mezi loutkové patří Král Lávr, Pohádky tisíce a jedné noci atd., kreslené Čarodějny

učení. Kombinované filmy patří mezi nejznámější z jeho tvorby. Je to např.: Vynález zkázy, Baron Prášil, Na kometě, Ukradená vzducholoď.

Další kapitolou české animace jsou pohádky. Jsou v celém světě velice ceněny. Z nepřeberného množství se zmíníme alespoň o některých z nich.

ZDENĚK MILER a jeho Krteček. *Víte, jak se jmenoval první díl?* Je to pohádka Jak krtek ke kalhotkám přišel. Znáte jistě i všechny ostatní. Nesmíme zapomenout ani na další tvůrce. **VIKTOR KUBAL** a jeho Maxipes Fík, **ADOLF BORN** a Mach a Šebestová, rozesmáli nás jistě Bob a Bobek **VLADIMÍRA JIRÁNKA**. Prožívali jsme dobrodružství s Rumcajsem **RADKA PILAŘE** a dobře se nám usínalo při Makové panence **VÁCLAVA BEDŘICHA**

Dozvěděli jste se něco o vzniku, historii a tvůrcích animovaného filmu. Teď se společně vydáme na návštěvu do studia na Barrandov. (*promítání ukázky a výklad*)

Na výrobě filmu se podílí celý tým pracovníků. Nejdříve se režisér spojí s výtvarníkem a zvolí si námět

Výtvarník vypracuje dle námětu návrhy postav, určí pozadí, barvy atd.

Režisér udělá podle pohádky technický obrázkový scénář (ukázka).

Animátor nakreslí pohyb úplně všech figurek, ale jen první a poslední obrázek pohybu (ukázka).

Fázai nakreslí všechny ostatní fáze pohybu, aby byl úplný a postavička ožila. Vše se kreslilo na papír zvaný pauzový (pauzák), tužkou. Fázování se provádí na fázovacím stole, který má místo desky mléčné sklo, prosvětlené zevnitř žárovkou, aby fázai viděl, co má nakresleno na předešlých obrázcích.

Kameraman vše nasnímá na černo-bílý materiál.

Dramaturg má kontrolu nad dějem, aby měl spád a dětem se líbil.

Z pauzáků se vše překreslí na ULTRAFÁNY, které se musí naložovat (přípevnit), aby se nehýbaly.

Konturista maluje na přední stranu ultrafánu a vytváří pevné obrysy postavíček černou barvou. Kolorista z rubu obrázků zbarví.

Kontrolor kresby zkontroluje barvu. Odstíny musí být stejné, jinak by barva na filmu blikala.

Výtvarník a jeho asistent postavíčky zkompletují s pozadím.

Vše se natočí na barevný film. Filmové laboratoře vyvolají negativ na pozitiv.

Střihačka film sestřihává a seřadí záběry podle scénáře. Na jeden díl večerníčku je třeba asi 4000 ultrafánů.

Hudebník udělá k filmu hudbu.

V laboratořích se vyrobí zvuk. Namluvení postavíček také není nic jednoduchého. Slova se

musí rozdělit na slabiky přesně podle filmových okýnek tak, aby figurka ve správném okamžiku pohybovala pusou. Modrý proužek na filmu znamená zvuk. Ve zvukovém oddělení se dá dohromady hudba s obrazem a dodělají se RUCHY. *Copak si myslíte, že to je?* Je to například dupání, cval koní, vítr, mlaskání, cinkání lžičky aj.

Hotová pohádka se předvede producentovi, který celý film financoval. Pak už se na pohádku můžete podívat v kinech, nebo na obrazovkách televizorů.

A nyní se konečně podíváme na slibované pohádky. První z nich bude loutková- Děda Lebeda (*krátká ukázka*) Teď už všichni můžete posoudit, jak se tvůrcům povedla. Jaká je hudba, barvy, možná dokážete najít i nějaké ruchy.

Druhá ukázka bude kreslená- Krteček (*krátká ukázka*). Je zvláštní tím, že se tam vůbec nemluví. Je založena na krásné kresbě, hudbě, a je tam spousta ruchů. Vůbec nám nevadí, že jsou postavičky němé.

Má to dokonce i výhody (*děti samy přemýšlejí, jaké*). Této pohádce rozumí děti na celém světě.

Vidíte, kolik dá výroba animace práce. Dnes si animátoři zavolali na pomoc počítače. Šiky animátorů, kteří v potu tváře ručně zakreslují a vybarvují snímky, je možné nahradit několika kvalifikovanými výtvarníky s počítači, čímž se tvorba animace zrychlí a usnadní. Přesto animátoři rádi používají staré techniky a materiál, např. raději kreslí na papír, než na obrazovku.

Rozloučení a prohlídka výstavky a knih.

Zuzana Štofková

SCI –FI =SCIENCE FICTION

= VEDECKOFANTASTICKÁ LITERATÚRA = SF

/Krajská knižnica v Žiline/

beseda pre vyššie ročníky základných škôl

Je dobré pri besede okrem prezentácie čítať deťom aj úryvky z kníh. Treba vyberať čo najdesivejšie úryvky.

Vznik a vývoj sci-fi literatúry.

Vedecko-fantastická literatúra mohla vzniknúť len vďaka ľudskej fantázii, ktorá vyplní medzery v našom poznaní. Vďaka fantázii máme pocit úplnosti obrazu sveta. Napríklad dieťa nemá úplné poznanie sveta, len vďaka fantázii je schopné si prázdne miesta v reálnom svete zaplniť. Fantázia nám umožňuje vytvárať rôzne hypotézy a teórie, ktoré v okamihu vzniku vyzerajú nereálne, ale ktoré sa môžu v priebehu nasledujúcich rokov uskutočniť.

Laici považujú **vedecko-fantastickú** literatúru za príbehy, v ktorých sa pojednáva len o kozmických letoch, a o stretnutiach s vesmírnymi príšerami. Znalci ale vedia, že okrem kozmickej fantastiky sa v sci-fi nachádzajú aj také témy, ako cestovanie časom, paralelné svety, alternatívna história, cesty pod zem, vytváranie umelých bytostí, neviditeľnosť, alebo nesmrteľnosť ľudí . . .

Oficiálne je **vedecko-fantastická literatúra** literárny žáner, v ktorom hrdinovia využívajú rôzne nové neexistujúce stroje, zbrane, technológie, ktoré by autori sci-fi chceli mať aj v reálnom svete. Dej vedeckej fantastiky sa veľmi často odohráva vo veľmi vzdialenom vesmíre. Ak sa odohráva na Zemi, tak skoro vždy vo veľmi vzdialenej budúcnosti, alebo veľmi upravenej možnej minulosti. Vedecko-fantastický žáner je veľmi blízky **fantázy literatúre**, ktorá však namiesto technológií využíva mágiu a fyzickú silu. Často sa sci-fi s fantázy prelinajú, a nie vždy je možné určiť, kam dané dielo patrí.

Science-fiction, fantastickú literatúru a horor – literatúru hrôzy, môžeme zhrnúť pod pojem **fantastika**. Tento pojem nie je stále presne definovaný. Zahŕňa umelecké diela, v ktorých sú predstavy vytvorené fantáziou porovnávané s predstavami získanými poznaním a skúsenosťami.

Kto má byť považovaný za zakladateľa fantastiky sa stále vedú diskusie. Spomínajú sa štyri mená: **Mary Shellyová, Edgar Alan Poe, Jules Verne, Herbert George Wells**.

Postupnosť histórie sci-fi podľa knihy „**Encyklopedie literatury science-fiction**“, ktorú zostavil **Ondřej Neff** a **Jaroslav Olša jr.** :

- Angličanka **Mary Shelleyová (1797 – 1851)** preto, lebo bola prvá. Začiatkom 19. storočia, 1. januára 1818 vydala svetoznáme dielo **Frankenstein** – umelý človek vytvorený z častí mŕtvych tiel vedcom Viktorom Frankensteinom. Autorka je pokladaná za zakladateľku dvoch literárnych odvetví, ktoré patria do oblasti fantastiky - hororu a modernej science-fiction. Prvé vydanie vyšlo anonymne, meno autorky sa objavilo až v treťom vydaní roku 1831.
- Americký spisovateľ **Herbert George Wells (1866 – 1946)**, mal svoje diela zamerané hlavne na vplyv technológií na človeka, a z toho vyplývajúce sociálne konflikty, napríklad genetické inžinierstvo, cestovanie v čase. Vidno to aj v románe **Vojna svetov (1898)**, v ktorom ide o útok Martanov na našu planétu, a o ťažkostiach pozemšťanov, ktorí musia bojovať s technicky vyspelejšími votrelcami.
Napísal aj **Ostrov doktora Moreaua – 1896, Neviditeľný – 1897,**

- Americký spisovateľ **Edgar Allan Poe (1809 – 1849)**, pretože bol „geniálny“, a je označovaný za zakladateľa modernej detektívky aj hororu, a fantastiku posunul dopredu.
Maska Červenej smrti roku 1842 – epidémia hubí mesto, niekoľko ľudí sa zavrie do paláca a verí, že sa ochráni, ale Červená smrť si ich nájde aj tam. ***Muž, ktorý sa rozpadol – 1839***, je predchodcom príbehov o kyborgoch.
- Francúzsky spisovateľ **Jules Verne (1828 – 1905)**, „pretože ho máme najradšej“. Verne sa v polovici 19. storočia zoznámil s Alexandrom Dumasom a začal snívať o tom, že vytvorí vedecký román, v ktorom by prírodné vedy hrali podobnú úlohu ako história v Dumasových románoch. Verne vychádzal zo stavu dobovej techniky a len ju presúval do blízkej budúcnosti. Jeho veľký význam spočíva v tom, že dokázal čitateľov presvedčiť o schopnosti fantastiky, predvídať vedecký a technický vývoj – ide o technickú sci-fi. V románoch sa snažil o čo najväčšiu vierohodnosť. Už jeho prvý román *Päť týždňov v balóne (1864)* predpovedal vývoj moderných, teplovzdušných balónov. K najslávnejším patria romány *Cesta na Mesiac (1865)* a *Dvadsaťtisíc míľ pod morom (1871)* - o ponorke Nautilus, ktorej kapitán bol Nemo. Verne napísal aj protivojnové romány *Ocelové mesto (1879)* a *Vynález skazy (1896)*, *Hector servadac – Na kométe (1877)* – odohráva sa v kozme. Zaujímavý je *Dom na paru (1880)* – cestovateľský román. Hlavní hrdinovia cestujú na stroji v podobe slona.

Najväčší vplyv na súčasnú podobu vedecko-fantastickej literatúry mali **Jules Verne** a **Herbert George Wells**. Literárni kritici v súčasnosti rozdeľujú science-fiction na „**verneovskú**“ a „**wellsovskú**“. „Verneovská“ sa snaží presadiť vedecký a technický vývoj. „Welsevská“ sa zameriava na filozofické a sociálne otázky.

Koncom 19. storočia sa objavil zvýšený záujem o sci-fi literatúru. Začal stúpať aj počet jej autorov. Fantastika sa začala rozlišovať podľa krajiny pôvodu. Najväčší rozmach dosiahla v Spojených štátoch a v Anglicku, kde vznikla aj väčšina pojmov, ktoré sa vo fantastike používajú. Po roku 1917 sa vytvorila fantastika sovietska, ktorá nesúvisela so západoeurópskou, ani americkou fantastikou. Samotný pojem „**science-fiction**“ zaviedol roku 1929 v Spojených štátoch **Hugo Gernsback**. V 50-tych rokoch 20. storočia sa tento pojem rozšíril aj do západoeurópskych krajín. V socialistických krajinách bol používaný výraz „**vedeckofantastická literatúra**“.

Pre určenie definície **science – fiction** platí v Amerike definícia (podľa **Jamesa Baileye**ho zo Spojených štátov): „**science fiction je rozprávanie o pomyselnom vynáleze, alebo objave v prírodných vedách a z neho plynúcich dobrodružstiev, musí to byť vedecký objav – niečo, čo autor môže aspoň nejako vedecky odôvodniť.** A definícia, ktorú stanovil Ivo Železný v knihe *Stvořitelé nových světů*: „**Science fiction je realistická časť fantastickej literatúry, ktorá používa v reálnom, či už budúcom, prítomnom, či minulom svete znalosti a vynálezy, ktoré v dobe vzniku diela neboli všeobecne známe, skutočnosti, ktoré doteraz nenastali, a teórie, ktoré neboli uplatnené v praxi.**“

Postupne sa fantastika začala rozčleňovať, podľa určitých kritérií. Diela sa začali radiť do žánrov, ktoré v minulosti mali presne stanovené hranice. V súčasnosti sa žánre stále viac prelinajú, takže nie vždy sa dá presne určiť, do ktorého žánru dané dielo patrí.

Žánre a literárne smery fantastiky:

Dystopia = Antiutopia – je to príbeh spoločnosti, ktorá je horšia ako tá naša. Má za úlohu varovať čitateľov pred možným vývojom našej vlastnej spoločnosti. U nás najznámejším dielom je román **G. Orwell: 1984 (1949)** – je to politická autoutopia: jediniec, zničený politickou mašinériou.

Fantazy – používa sa pre celú fantastickú literatúru, je to príbeh, ktorý sa odohráva vo vymyslenom, imaginárnom svete. Obsahuje aj prvky mágie, čím sa líši od science-fiction.

Fantastická literatúra – fantastika, ktorá nepatrí ani do sci-fi, ani do fantazy, ani do hororu. Patria sem všetky mystické a okultné príbehy. Napríklad **A. C. Doyle: Zem hmly** (vydaná roku 1926), v ktorej sa znovu stretneme s profesorom Challengerom z Doylovho diela: *Stratený svet* (knihá preložená do češtiny).

Hard (tiež aj Hardcore) science-fiction = Tvrdá SF – týmto výrazom bola označovaná klasická, čistá sci-fi, ktorá sa opiera o poznatky vedy: hlavne fyzikálnych vied. Autori sa sústreďujú na popis nových technológií, fyzikálnych a astronomických javov, a ich dopadu na svet.

Heroic fantasy = Hrdinská fantazy, – fantazy zameraná na boj. Dej sleduje príhody hrdinu, ktorý poráža množstvo nepriateľov a prežíva mnohé nebezpečenstvá.

High fantasy = Vysoká fantasy – je zameraná hlavne na silu a poslanstvo príbehu. Napríklad Tolkien: Pán prsteňov.

Horor – je to príbeh, ktorý vyvoláva pocit hrôzy, strachu, napätia. Horory môžu byť realistické (Harris: Mlčanie jahniat), alebo nadprirodzené (tie patria do fantastickej literatúry – príbehy s hrdinom Conanom, alebo do SF literatúry – filmový Votrec).

Kyberpunk = Cyberpunk – diela sú orientované na symbiózu človeka a modernej techniky za pomoci počítačovej techniky. Umožňuje pohyb v matrixe (Matrix - rozsiahly počítačový systém, na ktorý sú pripojení ľudia, ktorí v ňom žijú svoj virtuálny život. Títo ľudia, ktorých mozog je napojený do Matrixu, si neuvedomujú, že nežijú skutočný život a je im púšťaná do mozgu virtuálna realita. Takto sú nevedomky využívaní strojmi s umelou inteligenciou, ktoré prevzali dominanciu na planéte. Tieto stroje efektívne chovajú a pestujú ľudstvo len kvôli energii z ľudských tiel, vďaka ktorej prežívajú vo virtuálnom svete.) Kyberpunk sa vyznačuje tvrdým štýlom, slangovými slovami. Často sa zameriava na spodinu a okraj spoločnosti.

Military science-fiction – medziplanetárny konflikt a jeho vojenské riešenie.

New Wave = Nová vlna – vznikla v 60 – tých rokoch minulého storočia v Anglicku, ale veľmi rýchlo sa k nej pripojili aj americkí spisovatelia. Nová vlna išla úmyselne proti stereotypom klasickej sci-fi. Smer vnáša do fantastiky rôzne prvky z hlavného prúdu a rôzne experimentálne postupy (Ballard, Aldiss, Moorcock – Anglicko, Delany, Disch, Zelazny – Amerika).

Novelizace = Románový prepis – romány, ktoré boli napísané podľa filmového scenára.

Soft SF (Mäkká SF) – protiklad hard SF, je založená na „mäkkých“ vedách – biológia, ekológia, lingvistika.

Space opera = Vesmírna opera – dobrodružné príbehy (často s nádychom romantiky), ktoré sa odohrávajú vo vesmíre: väčšinou na pozadí vesmírneho konfliktu, medzi mimozemskými civilizáciami, za pomoci mimozemského cestovania.

Steampunk – výrazný smer SF – druhá polovica 80-tých rokov a začiatok 90-tých rokov 20. storočia. Príbehy sú umiestnené do 19. storočia (storočie pary).

Sword and Sorcery (Meč a čarodejníctvo) – hlavnú úlohu v nich hrá mágia a čarodejníctvo, často spájané s heroic fantasy.

Technotriller – Príbehy, ktoré sa odohrávajú v prítomnosti, alebo blízkej budúcnosti. Dej sa rozvíja okolo nejakého vynálezu, alebo vedeckého experimentu.

Urban fantasy = Mestská fantázia – mestské prostredie, v minulosti, alebo v súčasnosti, alebo alternatívnom svete. Používa sa veľa popisov, často má mesto vlastnú mapu. Hrdinom je mestský človek – sú tu predstavené rôzne sociálne vrstvy.

Fantastika slovenská:

Dejiny slovenskej fantastiky siahajú do polovice 19. storočia. Za zakladateľa sa považuje **REUSS Gustáv** a jeho kniha ***Hviezdoveda alebo životopis Krutohlava, čo na Zemi, okolo Mesiaca a Slnka skúsil a čo o obežniciach, vlasťáciach, pôvode a konci sveta vedel. (1856*** - bolo to o 10 rokov skôr, ako svoje dielo Cesta na Mesiac napísal Jules Verne.) . V knižnej podobe vyšlo dielo po prvýkrát až v osemdesiatych rokoch 20. storočia. Vyšlo v gemerskom nárečí, nakoľko Gustáv Reuss nikdy neprijal Štúrom navrhovanú slovenčinu.

Kniha mala vzdelávací charakter a Reuss v nej chcel čitateľom priblížiť poznatky z astronómie čo najzábavnejším spôsobom. Preto svojho hrdinu, gemerského učenca Krutohlava poslal balónom na Mesiac. Neletel sám, ale so skupinkou jednoduchých ľudí, ktorých pri lete poučal o vtedy známych aj neznámych vedomostiach z astronómie. Predpokladal, že vo vesmíre musí existovať život. Že život existuje aj na Mesiaci pod mesačným povrchom, a že všetky mesačné bytosti musia byť 4-5 násobne väčšie ako ľudia na Zemi. Aj pri ostatných planétach tvrdí, že sú preplnené rôznymi tvormi, ktorých vzhľad je prispôsobený životu na tej - ktorej planéte. Pri návrate na Zem, Krutohlav prichádza o balón, ale za pomoci priateľov postaví šarkana. Na ňom pokračuje v lete po celej, vtedy známej časti Slnčnej sústavy. Na záver si cestovatelia pozrú všetky krajiny Zeme.

Začiatkom 90-tych rokov 20-teho storočia Slovenský syndikát autorov fantastiky navrhol súťaž o najlepšiu slovenskú poviedku v žánri vedeckej fantastiky, fantasy a hororu, pod názvom **Cena Gustáva Reussa** (CGR) Bolo vydaných dvanásť finálových zborníkov pod názvom ***Krutohlav***. V zborníku po prvýkrát vyšla poviedka už teraz známych súčasných Slovenských autorov:

Alexandra Pavelková, Jozef Girovský, Michal Hvorecký. Škoda je len, že súťaž už zanikla.

ŽARNAY Jozef – (1944) – učiteľ, patrí medzi priekopníkov vedecko-fantastickej literatúry pre mládež na Slovensku. Je uvádzaný aj ako vedúca postava fantastiky na Slovensku. Napísal čitateľsky úspešné romány *Tajomstvo dračej steny* – traja chlapci preniknú do jaskyne v skale, ktorá sa volá Dračia stena. Objavia tam hviezdolet, ktorý sa pohybuje časopriestorovým tunelom. Chlapci odtiaľto podnikajú výpravy na vzdialené planéty. Na túto knihu nadväzujú ďalšie dve časti : *Prekliata planéta a Kolumbovia zo základne Ganymedes*. V roku 1991 vyšla jeho kniha *Časolet*. V oblasti žánru sci-fi spolupracuje s televíziou a rozhlasom. Zaoberá sa aj historiografiou vedeckej fantastiky.

VÁŠOVÁ Alta – (1939) - vyštudovala odbor matematika a fyzika. Ako prvú v žánri sci-fi napísala novelu s náznakom absurdity *Miesto, čas, príčina.*, Nasledoval román *Po*, v ktorom nastoľuje otázku, čo sa stane po zhodení atómovej bomby. Do žánru sci-fi treba zaradiť aj novelu *V záhradách* . Pre deti napísala sci-fi román *Blíženci z Gemini* , kde deti, ktoré prišli z vesmíru, hodnotia etickú stránku medziľudských vzťahov. Za vrchol jej tvorby v sci-fi literatúre sa označuje román *7,5 stupňa Celzia*. Ide o katastrofický príbeh, ktorý sa odohráva v novej ľadovej dobe. Zaujímavosťou je, že Alta Vášová sa venovala aj písaniu scenárov. Napísala scenár na muzikál pre deti *Neberte nám princeznú* a aj pre muzikál *Cyrano z predmestia*.

FEKETE Ján – (1945) – stredoškolský pedagóg a redaktor. Je autorom sci-fi románov pre deti: *Hudba pre vesmírano*, v ktorej nastolí problém životného prostredia v dôsledku technického pokroku. Jeho ďalšie diela patriace k sci-fi literatúre: *Romanca o ehylte* , *Cestovanie v sedemmillovom skafandri*, *Okolo Galaxie za osemdesiat týždňov a Pastier padajúcich hviezd*.

REPKO Jozef – (1940) – autor mnohých kníh pre deti a mládež. Literárnu tvorbu začal publikovaním básní, venoval sa aj písaniu rozhlasových hier. Je priekopníkom sci-fi literatúry pre mládež, ku ktorým patrí známe dielko *Vynálezy uja Elektróna.*, Kniha *Kolónia Lambda Pi.*, hovorí o kozmickej lodi, ktorá už niekoľko generácií putuje vesmírom. *Tajomstvá troch strelených, Prípady z budúcej minulosti*. *Jozef Repko* je aj autorom mnohých rozhlasových hier, a niekoľkých televíznych scenárov.

PAVELKOVÁ Alexandra – (1966) – prvé poviedky, ktoré vydala, vyšli pod názvom *SF 001*, po nich nasledovali fantastické romány: *Piesok vo vetre*,

Miešanci – napísaný spolu s Štefanom Konkolom, Prísaha . Uverejňuje svoje poviedky v Čechách a Poľsku.

Alexandra Pavelková bola za svoju tvorbu dva razy pasovaná za Rytiera Fantázie. Je dvojnásobnou nositeľkou titulu Lady Fantasy a prvou slovenskou víťazkou v najprestížnejšej česko-slovenskej literárnej súťaži, ktorou je cena Karla Čapka.

Fantastika česká:

Veľký rozmach dosiahla česká sci-fi v medzivojnovom období, kedy vyšli aj práce klasika českej sci-fi

J.M Trosku. Pre dospelých písal **Karel Čapek**.

Z 50-tych rokov minulého storočia sú najvýznamnejšími osobnosťami

František Běhounek, Josef Nesvadba, Ludovít Souček.

V 80-tych rokoch sa presadili **Ladislav Szalai, Ondřej Neff, Karl Pacner** aj **Pavel Toufar**.

ČAPEK Karel – (1890 -1938), novinár, dramatik. Vo svete sa stal známy najmä vďaka svojej divadelnej hre *R.U.R* - Rossumovi univerálni roboti. Prvýkrát v dejinách literatúry v nej bolo použité slovo **robot**, ktoré sa stalo súčasťou technického slovníka na celom svete. Slovo robot však nevymyslel Karel Čapek, ale jeho brat maliar Josef Čapek (1890 -. 1945), autor knihy **Rozprávky o psíčkovi a mačičke**. Robot je „umelá, mechanická bytosť, vytvorená človekom. Umelé bytosti organického pôvodu poznáme pod menom *android*. Zaujímavé je, že roboty v diele *R.U.R* boli tiež organického pôvodu.

Jedným z prvých utopistických diel Karla Čapka, ktorý mal byť pôvodne fejtónom, je dielo *Továrna na Absolutno*“. Autor tu použil motív rozbitej hmoty a uvoľnenia atómovej energie. Ale viac ako o uvoľnené atómové jadro ide Čapkovi o jeho vedľajší produkt, o uvoľnené Absolutno.

Krakatit , Válka s mloky, Bíla nemoc .

TROSKA J.M., vl. menom *MATZAL Jan* – (1881 – 1961) – Jeho najznámejším dielom je trilógia *Kapitán Nemo*. Hlavným motívom trilógie je snaha svetových mocností získať „lúče smrti“ českého vynálezcu Arnošta Farina. Troska nám v diele predstavuje podzemnú ríšu Kapitána Nema, ktorého postavu si požičal z knihy Julesa Verna: *Dvadsaťtisíc míľ pod morom*. Na túto trilógiu nadväzuje trilógia *Zápas s nebem*, ktorá sa odohráva vo vesmíre, a na rôznych planétach prežívajú fantastické dobrodružstvá.

Po J.M. Troskovi bol pomenovaný asteroid 17776 Troska, ktorý bol objavený v roku 1998 na Onřejovské hviezdárne.

BĚHOUNEK František – (1898 – 1973) – zaujímavá postava českej sci-fi. Študoval u Marie Curie-Sklodowskej. V roku 1926 bol jeho prístroj na meranie vodivosti vzduchu umiestnený vo vzducholodi Norge, na ktorej Umberto Nobile a Roald Amundsen preleteli ponad severný pól. On sám sa zúčastnil pri tejto výprave pri meraniach, ktoré boli uskutočnené na Špicbergoch. Roku 1928 Běhounek stroškotal s Nobilem na vzducholodi Italia, pomocou ktorej preskúmali okolie severného pólu. Sedem štátov vyslalo lode a lietadlá, aby sa pokúsili zachrániť posádku vzducholode, nakoniec signál SOS zachytil ruský rádioamatér. Na hľadani stroškotancov sa zúčastnil aj Amundsen, aj napriek tomu, že bol s Nobilem pohádaný. Paradoxne Nobile sa zachránil, ale Amundsen zahynul pri havárii francúzskeho lietadla, ktoré s ním letelo k pólu. Amundsen roku 1911 dosiahol ako prvý Južný pól.

Jeho dielo *Dům zelených* příznaků je jeho prvý sci-fi román. Príbeh pravdepodobne vznikol pod vplyvom zhodenia prvej atómovej bomby. Tento román je pokladaný za jeho najlepši sci-fi román.

Svoje skúsenosti zo stroškotania Italie využil Běhounek v knihe *Trosečníci polárního moře*. Napísal aj knihu *Robinsoni vesmíru*, v ktorom sa kozmonati snažia o prekazenie stretnutia Zeme s kométou.

Písal aj dobrodružné romány a vedecko-populárne romány

SOUČEK Ludvik – (1926 – 1978) – lekár, publicista, spisovateľ. Dva roky strávil ako vojenský lekár v severnej Kórei. Jeho sci-fi prvotinou je trilógia *Cesta slepých vtákov, Runa Rider a Slnečné jazero*. Prvá časť je ovplyvnená knihou *Cesta do stredu zeme* od Julesa Verna. Napísal aj knihu *Případ Jantárovej komnaty*, kde historické fakty so svojou teóriou o UFO. Podľa Součka sú to stroje času, ktoré zhotovili naši potomkovia, a ktoré sa môžu vrátiť do minulosti, čiže aj do našej prítomnosti. Medzi najčítanejšie knihy autora patria knihy *Tušení tieňa a Tušení súvislostí*. Záhade sa nevyhla ani smrť Součka. Podnet k tomu dalo aj to, že v dobe jeho smrti sa stratil rukopis jeho poslednej knihy *Tušení svetla*. Časť z nej sa našla roku 1992.

Ďalšie diela: *Případ srtaceného suchoplavce, Pevnost bílých mravenců, Blázni z Hepteridy, Nebeské detektivky, senzace a záhady*.

NEFF Ondřej – (1945) – novinár a spisovateľ. Vydal knihy o histórii svetovej a českej fantastiky: *Něco je jinak (dejiny české sci-fi)* a *Všechno je jinak (dejiny světové sci-fi)*. Je zostavovateľom *Encyklopedie literatury science fiction* spolu s Jaroslavom Olšom.

Ondřej Neff je autorom sci-fi poviedok *Vejde naruby, Čtvrtý den až navěky* a trilógie *Milénium*. Za román *Tma* dostal roku 1999 cenu *Akademie science fiction, fantasy a hororu*. V románe opisuje, čo by sa stalo, keby zo sveta zmizla elektrina.

Je autorom scénaru pre komiksy autora Káji Saudka, napríklad *Arnal a dva dračí zuby*. Jeho posledná kniha *Tušenie podrazu* sci-fi detektívka, v ktorej hlavný hrdina vyšetruje, kto ukradol rukopis knihy L. Součka: *Tušenie svetla*.

Fantastika poľská

LEM Stanislaw – (1921 – 2006) - filozof a spisovateľ sci-fi literatúry, futuroológ. Bol zakladajúcim členom Poľskej astronautickej spoločnosti. Najoceňovanejšia je novela *Solaris*. Novela je náročná na pochopenie. Ide v nej o pokus o komunikáciu s mimozemskou bytosťou. Bytosťou je oceán, ktorý pokrýva povrch planéty Solaris. Lem popisuje nemožnosť komunikácie medzi dvoma odlišnými inteligenciami. Oceán totiž dokáže zhmotniť najskrytejšie myšlienky vedcov, vytvára kópie dávno zomretých ľudí. Vedie to až k duševnému rozvratu pracovníkov, ktorí sa venujú výskumu oceánu. Týmto dielom sa dostal Stanislaw Lem medzi najuznávanejších autorov Sci-fi literatúry vo svete.

Ďalšie diela: *Pánov hlas*, *Mír na Zemi*, *Fiasko*.

Fantastika anglická:

Anglická science fantasy sa odlišovala od kontinentálnej fantastiky. Kontinentálna fantastika sa väčšinou držala v hraniciach nášho sveta a času. Britská fantastika (spolu s americkou) prenikla do vesmíru. Prvé práce začali vychádzať v magazínoch určených chlapcom. „Boy's papers“ boli lacné a uverejňovali aj práce amerických autorov sci-fi.

V roku 1937 **Walter Gilling** založil sci-fi magazín . Uverejňovali sa v ňom napríklad aj práce **Johna Wyndhama**.

DOYLE Arthur Conan – (1859 – 1930) – vyštudoval medicínu, a pôsobil ako lekár. Bol tvorcom geniálneho detektíva Sherlocka Holmesa. Do sci-fi vstúpil románom *Pokusy Rafflesa Hawa*, v ktorom písal o vynálezcovi, ktorý vymyslel syntetickú výrobu zlata. Doylev najznámejší román z oblasti sci-fi je *Stratený svet* , v ktorom profesor Challenger usporiadal expedíciu na venezuelskú stolovú horu Auyan tepui., na ktorej žili predhistorické zvieratá. Ayuan tepui je svojou rozlohou najväčšou stolovou horou. Nachádza sa tu najvyšší vodopád na svete Salto del Ángel – Angelov vodopád, vysoký 979 metrov.

Doyle slávil úspech aj druhým románom s profesorom Challengerom - *Jedovatý pás* – vyšiel aj v češtine. profesor musí vysporiadať s globálnym zamorením atmosféry, ktoré zdanlivo vedie k smrti ľudstva. Tretí román, ktorý o tomto vedcovi napísal, už patril do oblasti mystiky a okultizmu.

ADAMS Douglas – (1952 – 2001) – obrovskú popularitu si získal pentalógiou - *Stopárov sprievodca po galaxii*, ktorej prvá časť bola pôvodne napísaná ako rozhlasová hra, a neskôr vznikla aj jej filmová podoba. Patrí do humoristickej fantastiky. Na začiatku prvého románu je zničená planéta Zem, pretože prekáža stavbe transgalaktickej diaľnice. Zachránil sa len Arthur Dent, za pomoci mimozemského priateľa Forda Prefecta z malej planéty pri hviezde Betelgeuze zo súhvezdia Orión. Ford pracuje ako terénny prieskumník elektronického sprievodcu pre vesmírnych stopárov.

Ďalšie diela: *Holistická detektívna agentúra Dirka Gentlyho, Dlhý temný súmrak domov*.

CLARKE Arthur C. (1917 – 2008) – vyštudoval fyziku a matematiku. Clark sa nažil o spopularizovanie poznatkov rôznych vedných odborov. Patrí k predstaviteľom hard SF. Na základe jeho nápadu vznikli geostacionárne družice. S nápadom satelitu zaveseného vo vesmíre prišiel už v roku 1945. Jeho myšlienka sa uskutočnila roku v 1962. Geostacionárna obežná dráha sa volá aj Clarkova. Clark je autorom svetoznámej knihy *2001: Vesmírna odysea*, ktorú do filmovej podoby spracoval americký režisér Stanley Kubrick. Film natáčal Kubrick podľa poviedky *Hliadka*. Kniha už pod známym názvom, bola písaná počas tvorby filmu. Príbeh je vyzprávajú skoro bez slov, je to zmes dojmov a hudby.

Vo svojej knihe *Rajské fontány* Clarke popisuje ideu vesmírneho výťahu. Známa je séria kníh o vesmírnej lodi *Ráma*, ďalšie tri pokračovanie *Vesmírnej odysey*, v marci 2011 bola vydaná zbierka jeho najlepších poviedok o Zemi: *Zkazky z planety Země*.

Arthur C. Clarke za svoju tvorbu získal ceny: *Hugo, Nebula*.

Fantastika americká

Za „zlatý vek“ americkej SF sa označujú roky 1938 – 1946. Objavili sa noví autori, ktorí mali veľké technické znalosti, aj keď pri písaní uplatňovali fantáziu.

ASIMOV Isaac - (1920 – 1992) – narodil sa v Rusku. Keď mal tri roky, rodičia odišli do Ameriky. V roku 1928 získal Asimov americké občianstvo. Asimov, vyštudovaný biochemik, nepísal len romány a poviedky, ale aj vedecké práce, populárno – náučné práce, literatúru faktu – o astronómii, fyzike, histórii, matematike a biológii.

Asimov v knihe poviedok *Ja robot* stanovil tri základné pravidlá robotiky, ktorými sa riadili aj ďalší autori SF literatúry – je to „morálny kódex robotov“.

Veľmi úspešné boli jeho romány o robotoch v ktorých prepojil sci-fi žáner so žánrom detektívnym – *Ocelová jaskyňa*, *Vo vesmíre niekto vraždí*. Popisuje v nich vyšetrovanie nie na Zemi, ale vo vesmíre.

Veľký úspech mal s románmi o *Základni*. Základňa je výtvorom geniálneho psychohistorika a má slúžiť na to, aby vymoženosti ľudskej civilizácii prežili dlhé obdobie temna, ktoré má na Zemi nastať.

Ďalšie jeho diela: *Koniec večnosti*, *Okruhlík na oblohe*,

Získal viacero cien, ktoré sa udeľujú pre autorov Sci-fi literatúry: *Hugo* aj *Nebula*

CRICHTON Michael – (1942 - 2008) – spisovateľ, scenárista, režisér. Nazývajú ho aj otec techno – trileru. Crichton vyštudoval medicínu, čo ovplyvnilo aj jeho prvý román *Smrť Andromeda*, kde je Zem kontaminovaná vírusom z vesmíru. Súčasná generácia ho pozná hlavne podľa filmu *Jurský park*, ktorý bol natočený podľa knihy *Jurský park* (1990). Napísal aj romány: *Človek terminál*, *Kongo*, *Odhalenie*, *Sféra*, *Ďalší..*

GERNSBACK Hugo – (1884 – 1967) – bol spisovateľ a editor sci-fi. V roku 1908 začal vydávať časopis *Modern Electrics*, kde uverejňoval okrem odborných článkov aj fantastické príbehy. V roku 1925 založil rádiovú stanicu WRNY. V roku 1926 začal Gernsback vydávať časopis *Amazing Stories*, ktorý už bol vyhradený len pre fantastiku. Časopis udával smer pri vývoji literárneho žánru SF. Najvýznamnejšia literárna cena, v oblasti SF literatúry je po ňom nazvaná *HUGO*.

Gernsback napísal málo významný román *Ralph 124C 41+*, v ktorom je množstvo technických predpovedí.

Fantastika sovietska

História ruskej fantastiky siaha do roku 1783, kedy knieža **Michail Ščerbatov** napísal utopistické dielo ***Cesta do zeme Ofir***. Pozoruhodná je utópia ***Rok 4338***, ktorú roku 1840 napísal **Vladimír Odojevský**. Pojednáva o technických zázrakoch, ktoré Rusko čaká.

V roku 1893 vydal priekopník teórie kozmických letov **Konstantín Ciolkovskij** novelu ***Na Mesiaci*** a o dva roky **Sny o Zemi a nebi**. Aj **Alexej Tolstoj** vydal v roku 1922 knihu poviedok ***Aelita***.

Autori nenadväzovali na dobrodružnú literatúru ako pri americkej Sci-fi, ale za pomoci nej riešili etické a filozofické problémy.

STRUGACKIJ Arkadij Natanovič – (1925 – 1991) – orientalista.

STRUGACKIJ Boris Natanovič - (1933) – astronóm.

Bratia Strugacki sú najznámejší predstavitelia ruskej vedeckej fantastiky.

Napísali detektívny SF román *Hotel U mŕtvého alpinisty*. Známy je aj román *Pondelok sa začína v sobotu*, v ktorom sa hovorí o vedeckom ústave: Výskumný ústav čarodejníctva a kúzelníctva. Ďalšie diela: *Planéta pre Pantanov*, *Chrobák v mravenisku*, *Stalker*, *Ťažké je byť bohom*

TOLSTOJ Lev Nikolajevič (1828 – 1910) – nepísal sci-fi, ale k tému výročiu úmrtia spisovateľa bola upravená jeho kniha *Anna Karenina* v štýle Steampunk. Bola vydaná pod názvom *Android Karenina*.

bibliografia:

NEFF, ONDŘEJ (zostavovateľ katalógu/kompilátor), OLŠA, JAROSLAV (zostavovateľ katalógu/kompilátor). *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: H&H, 1995. 534 s. ISBN 80-85787-90-3

REZNÍK, JAROSLAV. *Túry do literatúry: po literárnych stopách Slovenska*. Bratislava: Sloart, 2001. 480 s. ISBN 80-7045-616-0

MAŤOVČÍK, AUGUSTÍN. *Slovník Slovenských spisovateľov 20. Storočia*. Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2001. 527 s.

Pôvodná tvorba v oblasti fantasy má aj napriek svojej nanápadnosti pevné miesto v kontaxte slovenskej literatúry. [on line]. Dostupné na internete: <http://knihy.sme.sk/clanok_tlac.asp?cl=3694340>

Jozef Repkok. [on line]. Dostupné na internete: <wikipedia.org/wiki/Jozef_Repko>

Alexandra Pavelková. [on line]. Dostupné na internete: <sk.wikipedia.org/wiki/Alexandra_Pavelkov%C3%A1>

Gustáv Reuss. [on line]. Dostupné na internete: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Gust%C3%A1v_Reuss>

SFDr. Jozef Žarnay a science-fiction. [on line]. Dostupné na internete: <<http://www.zarnayova.sk/jozefzarnay/>>

Alta Vášová. [on line]. Dostupné na internete:
<http://sk.wikipedia.org/wiki/Alta_V%C3%A1%C5%A1ov%C3%A1>

Science fiction. [on line]. Dostupné na internete:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Science_fiction>

Fantastika: [on line]. Dostupné na internete:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fantastika>>

Scenár editovala: Viera Benická

**PROGRAM
CEZHRANIČNEJ
SPOLUPRÁCE**
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

**EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA**
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

**TRENČIANSKY
SAMOSPRÁVNÝ
K R A J**

Vydala Krajská knižnica v Žiline 2011

ISBN:

Počet strán:

príspevky neprešli jazykovou a redakčnou úpravou

Publikácia vydaná v rámci projektu „**Spoločné mosty k informáciám a kultúre**“ kód projektu
SK/FMP/01/010

Tento mikroprojekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov fondu mikroprojektov
spravovaného Trenčianskym samosprávnym krajom.

**ŽILINSKÝ
samosprávny kraj
zriaďovateľ**

Krajská knižnica v Žiline

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

KNIHOVNA MĚSTA OSTRAVY

